

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Središnja Bosna
Ministarstvo financija

SMJERNICE EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE
KANTONA SREDIŠNJA BOSNA

ZA RAZDOBLJE 2022. - 2024. god.

Travnik, svibanj 2021. godine

Sadržaj

1. UVOD.....	5
2. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE	6
2.1. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Bosne i Hercegovine.....	6
2.2. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH	7
2.3. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Kantona Središnja Bosna	8
3. MAKROEKONOMSKA KRETANJA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	13
3.1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Kantona Središnja Bosna	13
3.2. Pretpostavke društvenog i gospodarskog razvitka za razdoblje 2020. – 2024. godine	22
3.3. Rizici ostvarenja pretpostavki	24
4. FISKALNI OKVIR U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	25
4.1. Porezna politika i javni prihodi	25
4.2. Kretanje prihoda u srednjoročnom razdoblju	27
4.2.1. Prihodi od poreza	28
4.2.2. Neporezni prihodi	31
4.2.3. Ostali prihodi i primitci	31
4.3. Rizici ostvarenja projekcija prihoda	32
4.4. Manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona	33
5. DUG U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU	35
5.1. Stanje i projekcije duga u Kantonu Središnja Bosna.....	35
5.1.1. Nastanak kreditnog zaduženja i kreditni uvjeti	35
5.1.2. Izdana jamstva	37
5.1.3. Stanje i projekcije duga u razdoblju od 2020. do 2024. godine.....	37
5.2. Servisiranje duga Kantona Središnja Bosna	40

Popis tablica

Tablica 1: Osnovni indikatori razvoja FBiH i Kantona Središnja Bosna u 2019. godini.....	13
Tablica 2: Razina razvijenosti FBiH po kantonima za 2019. godinu.....	14
Tablica 3: Porezni prihodi po kantonima FBiH za 2019. god.....	15
Tablica 4: Indeks industrijske proizvodnje Kantona Središnja Bosna	17
Tablica 5: Stopa zaposlenosti i aktivnosti stanovništva po godinama po kantonima FBiH	18
Tablica 6: Broj umirovljenika i iznos mirovina po općinama KSB u 2019. godini	21
Tablica 7: Makroekonomski pokazatelji u BiH od 2019. - 2024. godine	22
Tablica 8: Prihodi od neizravnih poreza iz raspodjele s Jedinstvenog računa u KM.....	29
Tablica 9: Prihodi Ravnateljstva za ceste u KM.....	29
Tablica 10: Prihodi od poreza na dobit u KM.....	30
Tablica 11: Prihodi od poreza na dohodak u KM.....	30
Tablica 12: Izvršenje prihoda za 2020., procjena za 2021. godinu i projekcije poreskih i neporeznih prihoda, primitaka i financiranja KSB za razdoblje 2022. – 2024., u KM.....	32
Tablica 13: Manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona u razdoblju 2018. - 2020. godina (KM)	33
Grafikon 14: Akumulirani manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona u razdoblju 2013. - 2020. godina (KM).....	34
Tablica 15: Projekti rekonstrukcije regionalnih putova Kantona Središnja Bosna, u KM	36
Tablica 16: Stanje i projekcije stanja duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju 2020. - 2024. godina, u KM	39
Tablica 17: Obveze Kantona Središnja Bosna po kreditima u razdoblju 2020. - 2024. godina, u KM	40
Tablica 18: Potencijalne obveze Kantona Središnja Bosna po izdanim jamstvima u razdoblju 2020. - 2024. godina, u KM	40

Popis grafikona

Grafikon 1: Razina razvijenosti u KSB po općinama za 2019. godinu	14
Grafikon 2: Broj registriranih poslovnih subjekata u KSB po općinama za 2019. godinu.....	16
Grafikon 3: Izvoz, uvoz i trg. bilanca po općinama u Kantonu Središnja Bosna za 2019. god. (u mil. KM).....	18
Grafikon 4: Prosječan broj zaposlenih i radno sposobno stanovništvo u KSB u 2019. godini	19
Grafikon 5: Radna snaga, nezaposleni i stupanj nezaposlenosti po općinama KSB u 2019. godini ...	20
Grafikon 6: Pregled plaća u KM po kantonima u FBiH za 2019. godinu	20
Grafikon 7: Prosječna neto plaća po općinama u 2019. godini	21
Grafikon 8: Nominalni i realni rast BDP-a u BiH za razdoblje 2019. - 2024. g.	23
Grafikon 9: Stanje duga i potencijalnih obveza Kantona Središnja Bosna u 2020. godini	38

Popis kratica

Kratice	Puni naziv
2022.-24.	Srednjoročno razdoblje od 2022. do 2024. g.
BDP	Bruto društveni proizvod
BEPS	<i>Base erosion and profit shifting</i> (Erozija porezne baze i prijenos profita)
BHAS	Agencija za statistiku BiH
BiH	Bosna i Hercegovina
CEB	<i>Council of Europe Development Bank</i> (Razvojne banke Vijeća Europe)
COVID-19	<i>Coronavirus disease 2019</i> (Koronavirusna bolest 2019)
DEP	Direkcija za ekonomsko planiranje BiH
DGECFIN	Generalna direkcija Europske unije za ekonomske i fiskalne poslove
DOP	Dokument okvirnog proračuna
DSU	Izravna strana ulaganja
EBRD	<i>European Bank for Reconstruction and Development</i> (Europska banka za obnovu i razvoj)
EC	<i>European Commission</i> (Europska komisija)
ECB	Europska centralna banka
EFTA	Europska slobodna trgovinska zona
EK	Europska komsija
EKS	Efektivna kamatna stopa
ERP	Program ekonomskih reformi
EU	Europska unija
EUR	Euro
EURIBOR	<i>Euro Interbank Offered Rate</i> (Europska međubankarska stopa)
EUROSTAT	Europski ured za statistiku
FAR	Projekt reforme fiskalnog sektora
FBIH	Federacija Bosne i Hercegovine
FMF	Federalno ministarstvo finansija
FZS	Federalni zavod za statistiku
FZZPR	Federalni zavod za programiranje razvoja
GDP	<i>Gross domestic product</i> (Bruto domaći proizvod)
GIS	Geografski informacijski sustav
IDA	Međunarodna razvojna asocijacija
ILO	<i>International Labour Organization</i> (Međunarodne organizacije rada)
IPA	<i>Instrument For Pre-Accession</i> (Instrument pretpristupne pomoći)
JKP	Javno komunalno poduzeće
JLS	Jedinice lokalne samouprave
JPP	Javno-privatno partnerstvo
KM	Konvertibilna marka
KSB	Kanton Središnja Bosna
Mil	Milijun
MMF	Međunarodni monetarni fond
NERP	Nacionalnog programa ekonomskih reformi
OECD	<i>Organisation for Economic Cooperation and Development</i> (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj)
OMA	Odjeljenje za makroekonomsku analizu (pri Upravi za neizravno oporezivanje BiH)
PDV	Porez na dodanu vrijednost
PJI	<i>Public investment programme</i> (Program javnih investicija)
PUFBIH	Porezna uprava Federacije BiH
RS	Republika Srpska
SDR	<i>Special Drawing Rights</i> (Posebna prava vučenja)
SRS	Srednjoročna razvojna strategija
SSP	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
UJF	Upravljanja javnim financijama
UN	Ujedinjene nacije
UNO	Uprava za neizravno oporezivanje

1. UVOD

Na temelju članka 17. Zakona o proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj: 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18, 11/19 i 99/19), Vlada Kantona na prijedlog Ministarstva financija, donosi Smjernice ekonomske i fiskalne politike za trogodišnje razdoblje¹. Ministarstvo financija pripremi je Smjernice na temelju dostupnih informacija.

Svrha Smjernica je prvenstveno definirati smjer i ciljeve ekonomske i fiskalne politike u srednjoročnom razdoblju. Temeljni dokumenti koji opredjeljuju strateško usmjerenje ekonomske politike Vlade u narednom razdoblju predstavljaju Program rada Vlade KSB za 2021. godinu, Strategija razvoja Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2021. - 2027. godinu, koja bi se trebala usvojiti do kraja godine, te sektorske strategije na razini Kantona.

Smjernice ekonomske i fiskalne politike predstavljaju fiskalni okvir za provedbu ekonomske i fiskalne politike. Smjernicama, na temelju osnovnih makroekonomskih pokazatelja i pretpostavki društvenog i gospodarskog razvitka, procjenjuju se proračunski prihodi, i time se određuje opći financijski okvir za izradu Dokumenta okvirnog proračuna, kojim se utvrđuju gornje granice rashoda za trogodišnje razdoblje za svakog proračunskog korisnika, imajući u vidu strateške ciljeve ekonomske i fiskalne politike.

Ekonomska i fiskalna politika Vlade Kantona Središnja Bosna u srednjem roku, usmjerit će se prije svega na očuvanje fiskalne stabilnosti Kantona, na visoko-kvalitetne investicije, privlačenjem sredstava iz EU fondova, učinkovite strukturne reforme, te jačanje kapaciteta i efikasnosti javne uprave u oblikovanju i provedbi javnih politika i projekata, a posebno poboljšanje efikasnosti pravosuđa, povećanje transparentnosti i borbe protiv korupcije. Koordinacija gospodarskih politika i politika zapošljavanja, ključan je element strategije oporavka.

Osim toga, i nadalje će se provoditi aktivnosti u svrhu definiranja potencijala za učinkovitije korištenje proračunskih sredstava te će se nastaviti sa strogom kontrolom rashodne strane proračuna. K tome, sav višak prihoda u odnosu na planirane bit će iskorišten za daljnje smanjenje proračunskog manjka.

Iako je epidemija koronavirusa dovela je do značajnih negativnih socijalnogospodarskih posljedica, projekcije za naredno srednjoročno razdoblje prate pretpostavku o postupnom oporavku ekonomije i pozitivnim kretanjima ključnih makroekonomskih pokazatelja. Naime, nakon pada BDP-a u 2020. godini od 4,1 %, u srednjoročnom razdoblju u domaćem gospodarstvu predviđa se postupni oporavak ekonomske aktivnosti. U 2022. očekuje se realni rast BDP-a od 3,1 %, kojega će pratiti rast od 3,3 % u 2023. te 3,6 % u 2024. godini.

¹ Sukladno Zakonu o proračunima, prijedlog Smjernica Ministarstvo financija dužno je dostaviti Vladi do 15. svibnja, a Vlada donosi Smjernice do 31. svibnja tekuće godine. Kako su projekcije prihoda za 2021. i razdoblje 2022. - 2024. Federalnog ministarstva financija kasnile u izradi, urađene tek 18. 5. 2021. godine, Ministarstvo financija KSB nije moglo dostaviti Smjernice Vladi u zakonskom roku.

2. STRATEŠKI CILJEVI EKONOMSKE I FISKALNE POLITIKE

2.1. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Bosne i Hercegovine

Strateški okvir BiH je izrađen na osnovu revizije Strategije razvoja BiH i Strategije socijalne uključenosti BiH, koje su bile pripremljene za razdoblje 2010. – 2014. godine, pri tome uzimajući u obzir postojeće sektorske i entitetske strategije, a s namjerom da se ustanovi veza sa strategijama Europa 2020, Jugoistočna Europa 2020, dokumentom strategije zemlje za planiranje sredstava iz fondova IPA, te setom mjera definiranih Sporazumom za rast i zapošljavanje u Bosni i Hercegovini.

Uzeti su u obzir važeći strateški dokumenti usvojeni od strane Vijeća ministara BiH kao i obaveze prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju BiH i EU. Dokument je strukturiran po ugledu na Strategiju Europske Unije 2020 te Strategiju Jugoistočna Europa 2020² koju je usvojilo Vijeće ministara BiH. U obzir su uzeti i prioriteti koji proizlaze iz Strateškog dokumenta Europske komisije za BiH³, Nacionalnog programa ekonomskih reformi (NERP), preporuka Sporazuma za prosperitet i zapošljavanje u BiH i drugih međunarodnih organizacija i/ili istraživanja.

Identifikacijom razvojnih područja u okviru ciljeva koji su usvojeni za Strategiju Jugoistočne Europe 2020, i koji su međusobno povezani, utvrđeni su i ciljevi BiH:

- *Integrirani rast* kroz promociju regionalne trgovine i uzajamnog investiranja te razvoja nediskriminatorskih i transparentnih trgovinskih politika;
- *Pametni rast* predstavlja inovacije, digitalizaciju i mobilnost mladih ljudi, kao i opredjeljenje da budemo konkurentni na osnovu kvaliteta, a ne na osnovu cijene radne snage;
- *Održivi rast* se fokusira na balansiran regionalni razvoj i poboljšanu efikasnost i održivost upravljanja prirodnim resursima, kao podršku za povećanu samoodrživost ekonomije i društva i stvaranje poboljšanih uvjeta za lokalni razvoj i zapošljavanje;
- *Inkluzivni rast* je u funkciji povećanja zaposlenosti, razvoja vještina, inkluzivnog učešća na tržištu radne snage, inkluzivnog i kvalitetnog zdravstva i smanjenja siromaštva;
- *Upravljanje u funkciji rasta* podrazumijeva povećanje kapaciteta administracije za primjenu principa dobrog upravljanja na svim razinama vlasti, jačanje vladavine prava i suzbijanje korupcije u cilju stvaranja poslovnog ambijenta i pružanja javnih usluga neophodnih za ekonomski i društveni razvoj.

Strateški ciljevi su:

- 1) Makroekonomska stabilnost
- 2) Unaprijediti razvoj konkurentnog ekonomskog okruženja
- 3) Razvoj ljudskih resursa
- 4) Povećati industrijsku konkurentnost
- 5) Unaprijediti kulturu i kreativne sektore
- 6) Ravnomjeran regionalni razvoj
- 7) Poboljšanje upravljanja okolišem i razvoj okolišne infrastrukture, uz povećanje otpornosti na klimatske promjene
- 8) Brži i efikasniji razvoj poljoprivrede i ruralni razvoj
- 9) Razvoj energetske potencijala, posebno obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti
- 10) Povećati mogućnosti za zapošljavanje
- 11) Promovirati inkluzivnost u obrazovanju
- 12) Smanjiti siromaštvo i socijalnu isključenost
- 13) Unaprijediti zdravstvenu zaštitu
- 14) Ubrzati proces tranzicije i izgradnje kapaciteta

² Regionalno vijeće za suradnju (RCC), Strategija Jugoistočna Europa 2020. Strategija je usvojena 21. 11. 2013. godine na Ministarskoj konferenciji Investicionog komiteta Jugoistočne Europe od strane predstavnika svih zemalja Jugoistočne Europe

³ Europska komisija, Bosna i Hercegovina, Strateški dokument za zemlju korisnicu, nacrt, ožujak 2014.

2.2. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Federacije BiH

Vlada Federacije BiH je na 256. sjednici održanoj 18. veljače 2021. godine usvojila **Strategiju razvoja Federacije BiH 2021. - 2027.** Riječ je o integriranom, multisektorskom strateškom dokumentu koji definira javne politike i usmjerava socioekonomski razvoj na teritoriju Federacije BiH. Ona je temelj za izradu mandatnih i godišnjih programa rada Vlade FBiH, programa javnih investicija (PJI), trogodišnjih i godišnjih planova rada federalnih ministarstava i institucija, dokumenta sektornog proračuna i godišnjeg proračuna. Strategija je podloga za usklađivanje i izradu sektorskih i strategija razvoja županija i jedinica lokalne samouprave.

Ovim dokumentom su definirana četiri strateška cilja i 18 prioriteta, a unutar ciljeva i prioriteta je definirano 78 mjera za implementaciju.

Strateški ciljevi su:

- 1) Ubrzan ekonomski razvoj
- 2) Prosperitetan i inkluzivan društveni razvoj
- 3) Resursno efikasan i održiv razvoj
- 4) Efikasan, transparentan i odgovoran javni sektor

Izdvojeno je i devet mjera koje najznačajnije utječu na rast gospodarstva i zaposlenosti, što je razlika u odnosu na sve dosadašnje strateške dokumente u Federaciji BiH. Puna implementacija ovih devet mjera donosi rast BDP-a u od 9,2 do 13,7 posto godišnje. Prema procjenama, za implementaciju ovih mjera neophodno je osigurati oko 530 milijuna KM u narednih sedam godina, odnosno 75 milijuna KM godišnje.

U procesu izrade Strategije i konzultacija bilo je uključeno oko 1.400 sudionika, što predstavlja novinu u odnosu na sve dosad urađene strateške dokumente Federacije BiH.

Federalna vlada je usvojila **Strategiju reforme upravljanja javnim financijama (UJF) u Federaciji BiH za razdoblje od 2021. do 2025. godine.** Strategija obrađuje svaki segment upravljanja javnim financijama, od prikupljanja javnih prihoda, upravljanja rashodima, javnim dugom, javnim investicijama do unutarnje kontrole i vanjske revizije, s namjerom da budu provedene značajne reforme. Dokument je izrađen imajući u vidu poseban značaj jačanja ove oblasti za daljnji ekonomski napredak unutar FBiH, te pruži snažan oslonac za reforme čija je provedba planirana u drugim sektorima, kao i da bude u mogućnosti odgovoriti zahtjevima koje proces pridruživanja EU postavlja pred čitavu BiH. Strategijom su predviđena unaprjeđenja funkcija UJF koje su izravno ili neizravno predmet budućih pregovaračkih poglavlja sa EU, a odnose se na oporezivanje, ekonomsku i monetarnu politiku, carinsku uniju, financijski nadzor, te financijske i proračunske odredbe. Od značaja za proces pristupanja EU, Strategija reforme UJF će podržati dijalog sa EU o reformskim prioritetima za ovu oblast i omogućiti efikasnije korištenje sredstava pretprijetne pomoći EU.

Vlada Federacije BiH je temeljem Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH u travnju 2019. godine, donijela **Uredbu o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvješćivanju u Federaciji Bosne i Hercegovine** („Službene novine Federacije BiH”, br. 74/19). Na taj način će se sredstvima planiranim u proračunima ostvariti bolja povezanost između strateških planova i strateških dokumenata, kako bi se omogućila njihova implementacija.

Vlada Federacije BiH je u siječnju 2021. godine usvojila **Program ekonomskih reformi Federacije BiH za razdoblje 2021-2023. godina** (ERP FBiH), kao sastavni dio Programa ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine (ERP BiH). Ovaj dokument predstavlja stratešku odrednicu reformskih prioriteta Vlade Federacije BiH za naredno srednjoročno razdoblje a u svrhu postizanja većeg stupnja konvergencije sa standardima EU.

U narednom srednjoročnom razdoblju Vlada Federacije BiH planira nastaviti s provedbom mjera za ublažavanje negativnih posljedica pandemije, odnosno za oporavak i stabiliziranje gospodarstva. Planira se provođenje mjera štednje u javnom sektoru ograničavanjem rasta broja zaposlenih i rasta izdataka i doprinosa na plaće. Za ublažavanje negativnih posljedica na gospodarstvo planiraju se sredstva za Fond za ekonomsku stabilizaciju koji će se dodijeliti najugroženijim gospodarskim subjektima, ali i za kapitalna ulaganja i ključne gospodarske aktivnosti. Oporavak gospodarstva ostvarit će se jačanjem kreditnog potencijala putem Jamstvenog fonda, što će osim povećanja bankarske aktivnosti utjecati i na poboljšanje likvidnosti i investicijske aktivnosti gospodarskih subjekata. Vlada FBiH također je planirala projekte zapošljavanja s ciljem kompenzacije izgubljenih poslova i obnavljanja trenda rasta zaposlenosti prije pandemije. Ovaj će se projekt realizirati u partnerstvu sa Svjetskom bankom koja će ga

financirati. Sredstva će se i dalje dodjeljivati nižim razinama vlasti za pomoć proračunima i gospodarstvu, koja će kantoni usmjeravati prvenstveno za pomoć obrtima, mikro i malim poduzećima. U narednom razdoblju fokus će biti na razvojnim kapitalnim projektima kao ključnim odrednicama gospodarskog rasta, uglavnom na polju cestogradnje, energetike, zračne luke i željezničke infrastrukture. Ekonomski oporavak ovisit će i o uspjehu niza strukturnih reformi.

2.3. Strateški ciljevi ekonomske i fiskalne politike Kantona Središnja Bosna

Do kraja ove godine očekuje se usvajanje **Strategije razvoja Kantona Središnja Bosna za razdoblje 2021. – 2027. godina**. Strategija razvoja predstavlja ključni strateško-planski dokument koji treba poticati i usmjeravati budući rast i razvoj Kantona. Strategija je urađena uz uvažavanje postojećih strateških dokumenata po vertikalnoj i horizontalnoj razini, postojećeg socio-ekonomskog stanja i razvojnih prioriteta i potreba Kantona, raspoloživih i budućih kapaciteta Kantona te pozitivnih društveno-ekonomskih odnosa u okruženju. Strategija je integrirani, multisektorski strateški dokument koja definira javne politike, usmjerava razvoj Kantona i jedinica lokalne samouprave, te zacrtanim strateškim ciljevima i prioritetima predstavlja putokaz za sveukupni društveni razvoj. Strategijom se utvrđuju ciljevi i prioriteti razvoja kantona, način njihovog ostvarivanja, financijski i institucionalni okvir za provedbu, praćenje, evaluaciju i izvješćivanje. Istovremeno je polazni dokument i podloga za izradu sektorskih strategija, DOP-a, proračuna i PJI kantona, programa rada Vlade za mandatno razdoblje, trogodišnjeg plana rada ministarstava i drugih tijela, i godišnjeg programa rada Vlade.

Definirana su tri strateška cilja za Kanton Središnja Bosna:

- 1) Poticati održiv ekonomski razvoj.
- 2) Unaprijediti kvalitetu življenja i održivog društvenog okruženja za sve građane.
- 3) Poboljšati stanje okoliša i javnu infrastrukturu.

S ciljem realizacije zacrtanih strateških ciljeva, za svaki cilj definiran je set prioriteta.

Prioriteti u poticanju održivog ekonomskog razvoja, su:

- Poticati ruralni razvoj uz jačanje poljoprivrede, šumarstva i prehrambene industrije
- Povećati konkurentnost industrije kroz tehnološke inovacije i digitalizaciju
- Poboljšati turističku ponudu, infrastrukturu i poduzetništvo za razvoj održivog turizma
- Kreirati povoljnije poslovno okruženje za održiv rast i zapošljavanje

Prioriteti u unaprjeđenju kvalitete življenja, su:

- Unaprjeđenje kvalitete obrazovnog sistema
- Unaprjeđenje športa i kulture
- Poboljšanje postojećih i uvođenje novih usluga u sektoru zdravstva i socijalnoj zaštiti
- Povećanje razine sigurnosti građana
- Transparentan i efikasan javni sektor u službi građana

Prioriteti u poboljšanju stanja okoliša i javne infrastrukture, su:

- Uspostava funkcionalnog sistema za integrirano upravljanje okolišem
- Poboljšanje kvalitete komunalnih usluga uz značajno unaprjeđenje komunalne infrastrukture
- Osigurana zaštita prirodnih resursa kroz održivo i energetski efikasno upravljanje i korištenje resursa

Strategijom razvoja definirano je ukupno 185 strateških projekata organizirana u 38 mjera i 12 prioriteta. Strategijom razvoja KSB predviđen je najveći iznos financijskih sredstava za implementaciju drugog strateškog cilja i to 66,6 %, prvog 30,9 % i trećeg 2,5 %. Ukupna vrijednost planiranih strateških projekata iznosi oko 421 milijuna KM. Postotak planiranih sredstava koji se odnosi na proračunska sredstva je 51 % dok se preostalih 49 % odnosi na ostale izvore financiranja.

Ovom Strategijom KSB će biti zvanično zastupljena u participativnoj izradi Strategije razvoja FBiH, kao i kompatibilna sa strategijom na razini države BiH, kako bi se osiguralo da se prioriteti KSB izraze na federalnoj i državnoj razini. Kako bi se ostvarili navedeni ciljevi, nužno je osigurati izvore financiranja za provedbu istih te je u tu svrhu izražena veza između strateških ciljeva i proračunskih programa. Naime, strateškim planom definiraju se pravci djelovanja

ministarstava i kantonalnih uprava, dok se proračunom definiraju programi, aktivnosti i projekti te osiguravaju sredstva potrebna za provedbu. Stoga je Strategija kao dokument polazna osnova za izradu Smjernica ekonomske i fiskalne politike za razdoblje 2022. – 2024.

Pored ove Strategije u fokusu Vlade Kantona su i **sektorske strategije**, kao što su: Strategija razvoja obrazovanja, Strategije razvoja turizma, Strategija gospodarskog razvoja, Strategija komunikacija, Strategija upravljanja ljudskim resursima, Strategije za borbu protiv korupcije, Strategije za unapređenje prava i položaja osoba s invaliditetom, Strategije razvoja prometa, Strategije transporta, Strategiji suprotstavljanja trgovini ljudima, Strategija gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, Strategija razvoja i održavanja regionalnih cestovnih pravaca na području Kantona, Strategija zapošljavanja na području KSB, Strategija razvoja zdravstva KSB, Strategija suradnje Vlade KSB s nevladinim (neprofitnim) sektorom, Strategija razvoja sporta, Strategija razvoja kulture, Strategija za mlade. Osim ovih dokumenata u fokusu Vlade su i drugi strateški dokumenti kao Kantonalni plan zaštite okoliša i Plan upravljanja otpadom.

Vlada Kantona je na 69. sjednici, održanoj 21. 1. 2021. godine usvojila **Program rada za 2021. godinu**, koji sadrži pregled najznačajnijih aktivnosti koje Vlada Kantona planira ostvariti kroz programsku godinu, nositelje pripreme i izrade materijala, kao i rokove u kojima će se pojedina pitanja razmatrati. Sabor KSB je donio Zaključak o prihvatanju Programa rada Vlade KSB za 2021. na XVII. sjednici održanoj 2. 2. 2021. godine. U svojoj osnovi navedeni Program rada sastavljen je od pojedinačnih programa rada kantonalnih ministarstava, uprava i upravnih organizacija koji su razmatrani i prihvaćeni. Analizom navedenih pojedinačnih programa rada svih kantonalnih tijela uprave može se zaključiti da će strateški ciljevi Vlade Kantona, gledano po pojedinim oblastima, u 2021. godini biti sljedeći:

U oblasti unutarnjih poslova temeljni programski ciljevi sastojat će se od:

- izvršenje mjera iz strategije djelovanja Uprave policije za razdoblje 2018-2021.
- provedbe mjera i aktivnosti iz Akcionog plana borbe protiv korupcije;
- otkrivanje kaznenih djela ratnih zločina i kaznenih djela iz poslijeratnog razdoblja;
- kaznena djela terorizma;
- kaznena djela iz oblasti zlouporabe opojnih droga;
- sprječavanje i rasvjetljavanje teških kaznenih djela, kao što su teški slučajevi razbojstava i ubojstva iz ranijeg razdoblja;
- suzbijanje krađe motornih vozila;
- problematika malodobničke delikvencije;
- kaznena djela protiv braka, obitelji i mladih (Nasilje u obitelji);
- sigurnost prometa, s akcentom na provođenje Plana rada za razdoblje 2018.2021.;
- osigurati brži i efikasniji odgovor policije u situacijama i potrebama izvanrednih angažiranja te zahtjeva za intervenciju, osiguranja javnih okupljanja, asistencijama, eventualnim blokadama putnih komunikacija;
- rad na poboljšanju procesa pozitivne radne diferencijacije, motivacije službenika unutarnje discipline i procesa osposobljavanja zaposlenika kako bi radili učinkovitije i zakonitije.

U oblasti pravosuđa i uprave temeljni programski ciljevi sastojat će se od:

- obavljanje poslova i zadatka u skladu sa člankom 6. Zakona o organiziranju i djelokrugu kantonalnih ministarstava i drugih tijela kantonalne uprave Kantona Središnja Bosna te drugim zakonskim i podzakonskim aktima;
- obavljanje upravnih, stručnih i drugih poslove utvrđene zakonom koji se odnose na ostvarivanje mjerodavnosti Kantona Središnja Bosna u oblasti državne službe i pravosudnih institucija, udruženja, kao i u oblasti upravnoga nadzora nad radom kantonalnih organa uprave i pravosudne uprave te izvršenja krivičnih i prekršajnih sankcija;
- osiguranje najviših standarda ljudskih prava i sloboda utvrđenih međunarodnim aktima, Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine i Ustavom Kantona Središnja Bosna;
- koordiniranje i učestvovanje u dogradnji sistema kantonalnih organa pravosuđa, organa kantonalne i općinske uprave, službi pravne pomoći, notara, te sve u pogledu normativno-pravnog uređenja, organiziranja kadrovske popune i poboljšanja njihovih uvjeta rada;
- jačanje funkcije nadzora nad radom tijela kantonalne i općinske uprave;
- izvršenje odgovarajuće kadrovske popune i osiguranje odgovarajuće materijalno-tehničke opremljenosti Ministarstva.

U **oblasti financija** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- pružanje stručnog mišljenja o kvaliteti upravljanja i sustavima unutarnjih kontrola te davanju preporuka rukovoditeljima proračunskih korisnika u cilju uspostave i jačanja financijskog upravljanja i kontrola;
- učinkovito planiranje i izvršavanje Proračuna. Rezultati koji se očekuju realizacijom toga cilja su: pravovremeno donošenje proračunskih dokumenata; jačanje proračunskog i trogodišnjeg planiranja proračuna; održive javne investicije i održivost postojećih programa; učinkovita alokacija sredstava između proračunskih korisnika u skladu sa strateškim prioritetima; bolje namjensko korištenje sredstava; jačanje procjene fiskalnog utjecaja propisa na proračun kroz obvezu dostave Izjave o fiskalnoj procjeni i jačanje fiskalne kontrole.

U **oblasti gospodarstva** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- stvaranje povoljnijih uvjeta i cjelokupnog ambijenta za povećanje konkurentne sposobnosti i profitabilnosti industrijskih kapaciteta;
- podrška uvođenju međunarodnih standarda gospodarskim društvima iz nadležnosti Ministarstva gospodarstva;
- izrada Programa korištenja sredstava s kriterijima raspodjele sredstava sa stavke Ministarstva gospodarstva iz nadležnosti sektora industrije;
- aktivnosti na organizaciji sajмова u Kantonu Središnja Bosna i BiH;
- pripremanje zbirnog pregleda potencijalnih projektnih ideja Javno-privatnog partnerstva (Katalog potencijalnih projekata KSB), pružanje stručne podrške javnim tijelima u postupku izrade godišnjih planova potencijalnih projekata javno-privatnog partnerstva, suradnja u pripremi i realizaciji projekata, te uspostava Registra ugovora o JPP;
- kreiranje konkurentne ekonomije bazirane na razvoju malih i srednjih poduzeća i uspostave jedinstvenog sustava poticaja;
- aktivnosti oko ispitivanja vjetroptencijala Kantona u cilju izgradnje vjetroparkova;
- plinifikacija Kantona;
- stavljanje u funkciju prirodnih resursa Kantona;
- učešće u uspostavljanju daljinskog grijanja u urbanim sredinama i industrijskim zonama;
- izrada Master planova razvoja turizma za najznačajnije turističke destinacije Kantona;
- provoditi postupak kategorizacije ugostiteljskih objekata na Kantonu.

U **oblasti zdravstva i socijalne politike** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- suzbijanje pandemije COVID-19 na području Kantona;
- razvoj sustava zdravstvene zaštite i zdravstvenog osiguranja;
- podizanje kvalitete u pružanju zdravstvenih usluga;
- financijska održivost zdravstvenog sustava;
- poboljšanje socijalnog statusa obitelji s djecom i osoba s poteškoćama u razvoju;
- informatizacija zdravstvenog sustava.

U **oblasti obrazovanja, znanosti, mladih, kulture i sporta** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- organiziranje rada odgojno-obrazovnih ustanova u uvjetima pandemije COVID-19;
- usklađivanje obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada kroz upisne politike;
- poboljšanje studentskog standarda;
- poboljšanje statusa mladih;
- sukladno mogućnostima financijsko podržavanje sportskih natjecanja i uspješnih sportaša;
- promicanje kulturne politike za njegovanje tradicionalnih i suvremenih vrijednosti, kulturne različitosti, kulturnu suradnju i dijalog.

U **oblasti prostornog uređenja, gradnje, zaštite okoliša, povratka i stambenih poslova** sastojat će se od:

- planiranje, izgradnja, i uređenje zemljišta na kantonalnoj razini;
- provedbe i primjena prostornog plana kantona;
- zaštita i unapređenje okoline;
- ostvarivanje projekata obnove i razvoja;
- utvrđivanje stambene politike i aktivnosti na harmonizaciji stambene djelatnosti i
- provedbu zakona u nadležnosti Ministarstva.

U **oblasti poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva** temeljni programski ciljevi sastojat će se od:

- poduzimanje aktivnosti na realizaciji povećanja poljoprivredne proizvodnje kroz razne vidove poticaja i kroz stručnu edukaciju poljoprivrednih proizvođača, dok će se Programom zaštite zdravlja životinja u 2021. godini obuhvatiti kontrola i prevencija zaraznih bolesti koje su važne za područje KSB;
- u oblasti vodoprivrede aktivnosti će biti usmjerene na primjenu propisa iz te oblasti, te izradu određenih projekata - studija i elaborata za izvorišta pitkih i mineralnih voda, zaštiti izvorišta i dr.
- u oblasti šumarstva i lovstva ministarstvo će u suradnji s Kantonalnom upravom za šumarstvo poduzimati aktivnosti koje će biti usmjerene na zakonito i racionalno korištenje šuma, obnavljanje uništenog šumskog resursa i praćenje zdravstvenog stanja šuma, kao i reguliranju statusa lovišta na području Kantona;
- sve navedene aktivnosti bit će praćene pojačanim radom inspeksijskog odjeljenja – inspektorata.

U **oblasti braniteljske skrbi** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- implementacija federalnih zakona iz oblasti braniteljsko invalidske zaštite;
- implementacija Zakona o dopunskim pravima branitelja;
- implementacija Zakona o novčanoj egzistencijalnoj naknadi;
- sufinanciranje zapošljavanja branitelja i članova njihovih obitelji;
- izgradnja i uređenje groblja/mezarja u kojima su ukopani poginuli branitelji;
- izgradnja i uređenje spomen obilježja za poginule branitelje; i
- obilježavanje značajnih datuma, događaja i osoba iz rata.

Temeljni programski ciljevi **Kantonalnog arhiva** sastojat će se:

- omogućavanje efikasnog pristupa, pretraživanja i korištenja arhivske građe koja se nalazi smještena u Arhivu;
- osigurati podršku i unapređenje upravljanja dokumentacijom kako u Arhivu, tako i kod imalaca arhivske građe;
- osigurati dugoročno očuvanje dostupnosti i iskoristivosti cjelokupne arhivske građe za koju smo nadležni;
- poslovati stručno, ažurno i racionalno.

Temeljni programski ciljevi **Kantonalna uprava za geodetske i imovinskopravne poslove** sastojat će se:

- uspostavu katastra nekretnina u općinama Dobretići, Gornji Vakuf-Uskoplje, Jajce i Kiseljak, kao i nastavak daljnjih aktivnosti na pripremi podataka za izlaganje kao i na nastavku izlaganja podataka;
- nastavak i uspostava nove zemljišne knjige na temelju podataka katastra u općinama u kojima je na snazi katastar zemljišta kao i u općinama u kojima se vrši uspostava katastra kao općine Dobretići, Jajce, G.Vakuf-Uskoplje i Kiseljak;
- nakon usvajanja Zakon o nazivima ulica, trgova i kućnih brojeva, Uprava u suradnji sa općinama i Federalnom upravom nastaviti će sa započetim aktivnostima u 2021. raditi na izradi registra kućnih brojeva;
- obzirom da su se stekli uvjeti, mnogi prostorni podaci se nalaze u digitalnoj formi, Uprava će u idućoj godini raditi na pripremi i izradi kantonalnog geoportala u što se trebaju uključiti sve institucije koje imaju dodira za prostornim podacima.

Temeljni programski ciljevi **Kantonalni zavod za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu kulturno-povijesnoga naslijeđa** sastojat će se:

- aktivnosti na izmjenama i dopunama Prostornog plana KSB za razdoblje 2005. - 2025.
- monitoring izrade i provođenja prostornih planova općina KSB;
- aktivnosti na uspostavi GIS-a KSB i općinskih GIS baza.

U **oblasti civilne zaštite** temeljni programski ciljevi sastojat će se:

- inicirati i pratiti provođenje preventivnih mjera zaštite i spašavanja;
- praćenje epidemiološke situacije na području Kantona i poduzimanje mjera na suzbijanju i sprječavanju širenja pandemije COVID-19;
- aktivnosti na izradi i donošenju Programa razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća i zaštite od požara u KSB za razdoblje 2021. – 2027. godina;

- opremiti i obučiti strukture zaštite i spašavanja i
- poboljšati sustav zaštite od požara i vatrogastva.

Temeljni programski ciljevi **Kantonalnog ravnateljstva za ceste** sastojat će se:

- izvršavanje pravnih i općih poslova;
- aktivnosti u oblasti održavanja i zaštite cesta;
- aktivnosti u oblasti izgradnje i rekonstrukcije cesta;
- izvršavanje poslova iz oblasti financija.

Realizacija planiranih programa i aktivnosti ovisit će prvenstveno o političkoj stabilnosti i institucionalnoj spremnosti nositelja aktivnosti, kao i o drugim nepredviđenim događajima koji bi usporili i/ili odgodili njihovu realizaciju. Zadaci Vlade povezani sa strateškim ciljevima usmjereni su na dalje smanjivanje fiskalnih i financijskih rizika i poticanje ekonomskog rasta, te kontinuirana i održiva fiskalna konsolidacija, s posebnim naglaskom na poboljšanje izvršenja prihoda i racionalizaciji javnog sektora.

Povezivanjem Programa javnih investicija (PJI) s procesom strateškog planiranja i proračunavanja, projekti javnih investicija se stavljaju u funkciju ostvarivanja sektorskih politika i strateških ciljeva definiranih u okviru mjerodavnosti institucija Kantona. Na taj način omogućena je bolja povezanost između prioritetnih projekata i procesa alokacije svih raspoloživih sredstava za njihovu realizaciju, kao i planiranje raspodjele sredstava planiranih kroz proces izrade Dokumenta okvirnog proračuna koji usvaja Vlada, svake godine za trogodišnje razdoblje. Vlada će poticati unapređenje kapaciteta ministarstava i drugih tijela uprave Kantona Središnja Bosna, za pripremu projektnih prijedloga za međunarodne i druge fondove s ciljem dobivanja izvanproračunskih sredstava za realizaciju programskih aktivnosti te poticati apliciranje na navedene fondove.

3. MAKROEKONOMSKA KRETANJA U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

3.1. Osnovni makroekonomski pokazatelji Kantona Središnja Bosna

Područje Kantona Središnja Bosna se prostire na ukupno 3.189,0 km², čine ga dvanaest općina: Bugojno, Busovača, Dobretići, Donji Vakuf, Fojnica, Gornji Vakuf-Uskoplje, Jajce, Kiseljak, Kreševo, Novi Travnik, Travnik i Vitez, što čini 12,21 % ukupne teritorije Federacije BiH, odnosno 6,23 % ukupne teritorije Bosne i Hercegovine.

Prema rezultatima popisa stanovništva, domaćinstva i stanova u BiH, 2013. godine, Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine, Sarajevo, lipanj 2016., Kanton Središnja Bosna broji 254.686 stanovnika⁴, što je 11,4 % u odnosu na ukupan broj stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine. Prirodni priraštaj je negativan i iznosi -186, a gustoća naseljenosti je nešto ispod prosjeka Federacije BiH (79,0 u Kantonu naspram 84,5 stanovnika po km² u FBiH).

Prema podacima Federalnog Zavoda za statistiku za Kanton Središnja Bosna, ostvarene investicije u nova stalna sredstva u 2018. godini iznosile su 206,0 milijuna KM⁵, što je za 2,0 % više u odnosu na prethodnu godinu.

Tablica 1: Osnovni indikatori razvoja FBiH i Kantona Središnja Bosna u 2019. godini

Elementi	Federacija BiH		Kanton Središnja Bosna		Sudjelovanje kantona u FBiH	
	2018.	2019.	2018.	2019.	2018.	2019.
Površina u km ²	26.112	26.113	3.189	3.189	12,2	12,2
Stanovništvo u tisuć. (procj. prema popisu)	2.196	2.190	251	250	11,4	11,4
Porezni prihodi u mil. KM	398	428	27	28	6,8	6,6
Porezni prihodi po stanovniku u KM	181	195,4	108	113	59,6	57,8
Industrijska proizvodnja - indeks	100,8	97,3	99,2	101,1	-	-
Izvoz robe - u mil. KM	7.911.910	7.620.114	770.048	728.575	9,7	9,6
Uvoz robe - u mil. KM	13.266.591	13.844.811	980.224	1.043.314	7,4	7,5
Pokrivenosti uvoza izvozom u %	59,6	55,0	79	69,8	-	-
Trgovinska bilanca u mil. KM (deficit)	-5.354.681	-6.224.697	-210.177	-314.739	4,1	5,1
Zaposlenost - prosjek	519.800	531.483	50.957	51.583	9,8	9,7
Radno sposobno stanovništvo (15-64)	1.538.814	1.526.894	179.229	178.018	11,6	11,7
Radna snaga - broj	855.410	845.053	86.452	84.886	10,1	10,0
Stupanj registrirane zaposlenosti u %	33,8	34,8	27,6	29,0	-	-
Stupanj aktivnosti u %	55,6	55,3	48,3	47,7	-	-
Nezaposlenost – broj sa stanjem 31.12.	335.610	313.570	35.495	33.303	10,6	10,6
Stupanj registrirane nezaposlenosti u %	39,2	37,1	41,1	39,2	-	-
Plaća - prosječna u KM	889	928	723	759	81,3	81,8
Mirovina - prosječna u KM	399	416	393	413	98,5	99,3
Broj umirovljenika – broj sa stanjem 31.12.	416.828	424.009	39.313	39.589	9,4	9,3
Broj poslovnih subjekata – broj sa stanjem 31.12.	110.536	112.955	10.279	10.942	9,3	9,7
Ostvarene investicije u stalna sredstva u mil. KM	3.398	-	-	-	-	-
Stupanj investiranja	15,5	-	-	-	-	-

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, lipanj 2020. godine

⁴ Procjena ukupnog broja prisutnih stanovnika od 30. 6. 2019. godine, Federalnog zavoda za statistiku pokazuje da u Kantonu Središnja Bosna ima 249.879 stanovnika.

⁵ Federalni zavod za statistiku: Kantoni u brojkama 2020. godina.

Razina razvijenosti

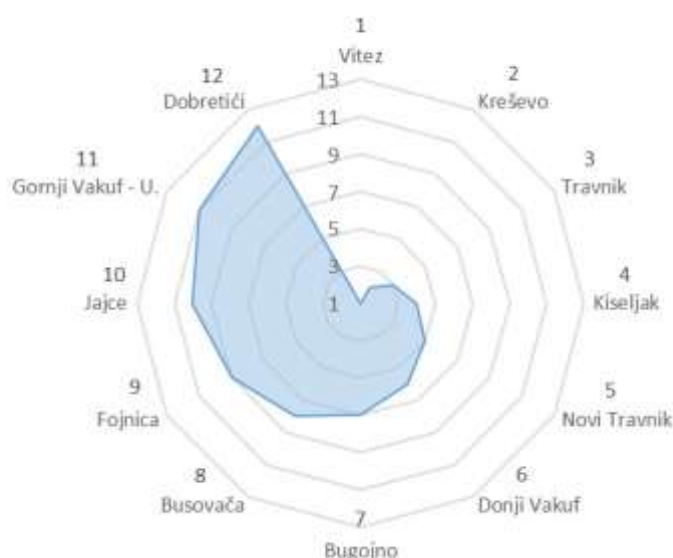
U sljedećoj tablici dani su pokazatelji razvijenosti kantona i Federacije BiH, na osnovu kojih su kantoni rangirani (razina razvijenosti) u odnosu na indeks razvijenosti. Za izradu indeksa razvijenosti kantona i jedinica lokalne samouprave u Federaciji koriste se sljedeći indikatori: prihodi od poreza na dohodak po stanovniku (X1); stopa zaposlenosti (X2); kretanje stanovništva (X3); udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu (X4); i stopa obrazovanja radne snage (X5). Kanton Središnja Bosna rangiran je na 7. mjesto, od ukupno 10 kantona u Federaciji BiH.

Tablica 2: Razina razvijenosti FBiH po kantonima za 2019. godinu

Kanton/županija	Prihod od poreza na dohodak po pc 2019.	Stupanj zaposlenosti 2019.	Kretanje stanovništva 2013-2019.	Učešće starog stanovništva 2013-2019.	Stupanj obrazovanja stanovništva 2019.	Indeks razvijenosti 2019.	Rang
Kanton Sarajevo	3,15	2,31	1,83	0,79	1,47	2,03	1
Hercegovačko – neretvanski	1,36	1,19	0,73	0,55	1,46	1,10	2
Bosansko – podrinski	1,29	1,78	0,55	0,32	1,17	1,07	3
Zapadno – hercegovački	0,77	0,79	0,92	0,77	2,00	1,05	4
Zeničko-dobojski	0,48	0,94	0,90	1,26	0,81	0,84	5
Tuzlanski	0,53	0,85	0,98	1,03	0,78	0,81	6
Kanton Središnja Bosna	0,20	0,63	0,84	1,30	0,73	0,68	7
Unsko-sanski	0,04	0,00	0,82	1,52	0,00	0,40	8
Posavski	0,15	0,15	0,01	0,61	0,59	0,28	9
Kanton 10	0,00	0,01	0,00	0,00	1,34	0,27	10

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoj

Po izračunu indeksa razvijenosti FZZPR-a u 2019. godini na 1. mjestu po rangu razvijenosti unutar Kantona je općina Vitez, dok je na posljednjem mjestu općina Dobretići.

Grafikon 1: Razina razvijenosti u KSB po općinama za 2019. godinu

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Porezni prihodi

Prema podacima Porezne uprave FBiH, u 2019. godini u Federaciji BiH, porezni prihodi⁶ svih kantona (porezi građana i porez na dohodak) iznose 427.996 tisuć. KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 7,5 % (prihodi u 2018. godini su iznosili 398.097 tisuć. KM). Porezni prihodi po glavi stanovnika (prisutni broj stanovnika) u FBiH iznose 195,4 KM i viši su za 7,8 % u odnosu na prethodnu godinu.

Najviši porezni prihodi u 2019. godini ostvareni su u Kantonu Sarajevo u iznosu od 160,9 mil. KM, Tuzlanskom kantonu u iznosu od 62,8 mil. KM i Zeničko-dobojskom u iznosu od 49,6 mil. KM, dok su najniži porezni prihodi ostvareni u Bosansko-podrinjskom kantonu u iznosu od 4,9 mil. KM i Posavskom kantonu u iznosu od 4,4 mil. KM.

Porezni prihodi po glavi stanovnika (prisutni broj stanovnika) u FBiH iznose 195,4 KM. Najviši porezni prihodi/PC (per capita) u 2019. godini ostvareni su u Kantonu Sarajevo u iznosu od 383,9 KM, Hercegovačko-neretvanskom u iznosu od 219,3 KM i Bosansko-podrinjskom kantonu u iznosu od 212,8 KM, a najniži u Unsko-sanskom u iznosu od 99,40 KM i Kantonu 10 u iznosu od 94,9 KM po glavi stanovnika.

Tablica 3: Porezni prihodi po kantonima FBiH za 2019. god.

Kanton	Stanovništvo (prisutno)	Prihodi u KM	Prihodi/PC u KM (po glavi stan.)	Prihodi/PC u KM (po glavi stan.) FBiH = 100
Unsko - sanski	267.874	26.524.470	99	53
Posavski	41.346	4.486.945	108,5	58
Tuzlanski	438.811	62.884.792	143,3	77
Zeničko - dobojski	358.292	49.635.904	138,5	74
Bosansko - podrinjski	23.041	4.904.019	212,8	114
Kanton Središnja Bosna	249.879	28.245.353	113	61
Hercegovačko - neretvanski	216.970	47.583.646	219,3	118
Zapadno - hercegovački	93.385	15.481.804	165,8	89
Kanton Sarajevo	420.496	160.945.798	382,8	205
Kanton 10	80.004	7.592.527	94,9	51
Federacija BiH	2.190.098	427.995.851*	195,4	100

U Kantonu Središnja Bosna u 2019. godini ostvareni su porezni prihodi u iznosu od 28,2 mil. KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 4,2 %. Najviši porezni prihodi ostvareni su u općini Travnik u iznosu od 6,8 mil. KM, a najniži u općini Dobretići u iznosu od 39,1 tisuć. KM.

Porezni prihodi po glavi stanovnika (prisutni broj stanovnika) u Kantonu iznose 113 KM, što je u odnosu na prošlu godinu više za 4,5 % i što je 57,8 % u odnosu na prosjek FBiH. Najviši porezni prihodi po glavi stanovnika ostvareni su u Kreševu u iznosu od 154,8 KM, a najniži u općini Dobretići u iznosu od 25,1 KM.

Registar poslovnih subjekata

Prema statističkim podacima ukupan broj poslovnih subjekata u Federaciji BiH na dan 31. 12. 2019. godine iznosio je 112.955, što je više za 2,2 % u odnosu na prethodnu godinu. Ukupan broj poslovnih subjekata u KSB iznosi 10.492 i veći je za 213 ili 2,1 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj poslovnih subjekata u KSB učestvuje u ukupnom broju poslovnih subjekata u Federaciji BiH s 9,3 %.

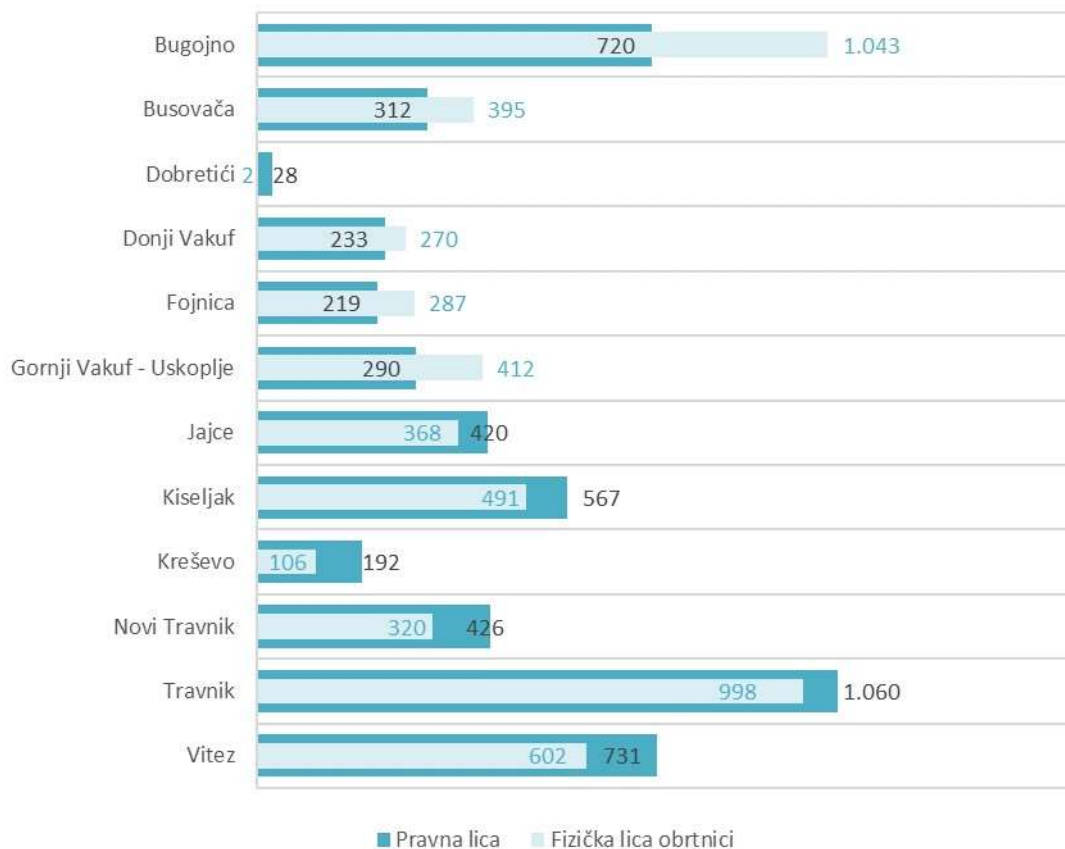
Registriran broj pravnih osoba s 31. 12. 2019. godine u Federaciji BiH iznosi 60.794, što je više za 2,7 % u odnosu na prethodnu godinu. U Kantonu Središnja Bosna broj pravnih osoba

⁶ Za izračun prihoda od poreza koriste se podaci Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine iz obrazaca: porez na dohodak od nesamostalnih djelatnosti (GIP-1022); porez na dohodak od samostalne djelatnosti (SPR-1053); porez po odbitku od slobodnih i drugih samostalnih djelatnosti (AUG-1031, ASD1032, AMS-1035, APR-1036); porez na prihod od imovine i imovinskih prava (PIP-1034); porez od iznajmljivanja imovine (PRIM-1054); porez na dohodak od ulaganja kapitala, dobitke nagradnih igara i igara na sreću, i porez po odbitku nerezidenta na prihode od povremenog obavljanja samostalne djelatnosti (PDN-1033).

iznosi 5.198, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 96 ili 1,9 %. Broj registriranih pravnih osoba u KSB učestvuje u ukupnom broju registriranih pravnih osoba u Federaciji BiH s 8,6 %.

Broj registriranih obrtnika u FBiH sa stanjem na dan 31. 12. 2019. godine iznosio je 52.161, što je više za 1,6 % u odnosu na prethodnu godinu, dok u KSB broj registriranih obrtnika iznosi 5.294 što je više za 17 ili 2,3 % u odnosu na 2018. godinu. Broj registriranih obrtnika u KSB učestvuje u ukupnom broju registriranih obrtnika u Federaciji BiH s 10,1 %. Broj registriranih poslovnih subjekata u KSB po općinama daje se u slijedećem grafikonu.

Grafikon 2: Broj registriranih poslovnih subjekata u KSB po općinama za 2019. godinu

Izvor: Federalni zavod za statistiku; Obrada podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja

Industrijska proizvodnja

U 2019. godini u Federaciji BiH ostvaren je pad fizičkog obima industrijske proizvodnje po stopi od 2,7 %, dok je u Kantonu Središnja Bosna ostvaren rast fizičkog obima industrijske proizvodnje po stopi od 1,1 %. Najveći doprinos rastu fizičkog obima industrijske proizvodnje KSB ima oblast netrajnih proizvoda za široku potrošnju (rast 6,3 %), što se može vidjeti u tablici ispod.

Tablica 4: Indeks industrijske proizvodnje Kantona Središnja Bosna

	2019/2018	
	Federacija BiH	Kanton Središnja Bosna
INDUSTRIJA - UKUPNO	97,3	101,1
PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA		
Intermedijarni proizvodi	95,5	98,8
Energija	95,1	98,5
Kapitalni proizvodi	98,1	95,2
Trajni proizvodi za široku potrošnju	106,1	101,9
Netrajni proizvodi za široku potrošnju	100,2	106,3
PREMA PODRUČJIMA I OBLASTIMA KD-a		
Vađenje ruda i kamena	96,7	95,3
Prerađivačka industrija	97,9	101,4
Proizvodnja i opskrba električnom energijom i plinom	94,9	102,8

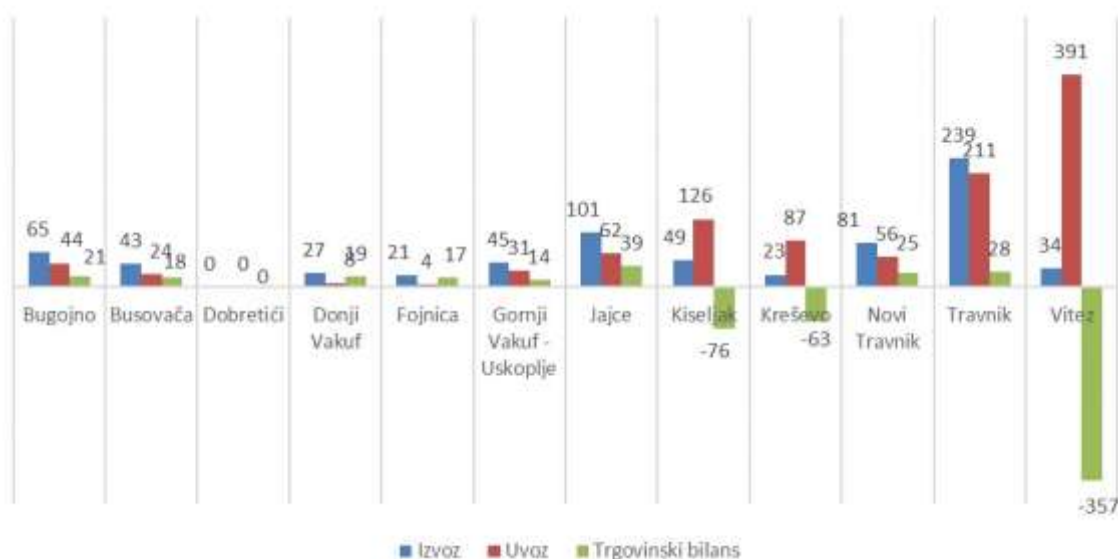
Izvor: Federalni zavod za statistiku

Izvoz, uvoz i trgovinska bilanca

U 2019. godini u Federaciji BiH ostvaren je izvoz u ukupnom iznosu od 7.620 mil. KM što je za 3,7 % manje u odnosu na izvoz u 2018. godini. U Kantonu Središnja Bosna izvoz iznosi 729 mil. KM što je za 5,4 % manje u odnosu na prethodnu godinu. Izvoz Kantona učestvuje u ukupnom izvozu Federacije BiH s 9,6 %. Povećanje izvoza zabilježeno je u nekoliko općina Kantona, a najviše u Kreševu za 56,6 %, Fojnici za 55,4 % i Donjem Vakufu za 26,9 %, dok je najveće smanjenje izvoza zabilježeno u općini Jajce za 31,9 % i Gornjem Vakufu - Uskoplju za 7,7 % u odnosu na prethodnu godinu.

U 2019. godini u Federaciji BiH ostvaren je uvoz u ukupnom iznosu od 13.845 mil. KM što je za 4,4 % više u odnosu na 2018. godinu. U KSB uvoz iznosi 1.043 mil. KM što je za 6,4 % više u odnosu na prethodnu godinu. Uvoz Kantona učestvuje u ukupnom uvozu FBiH s 7,5 %. Povećanje uvoza zabilježeno je u nekoliko općina KSB, a najviše u Fojnici za 96,9 %, Kiseljaku za 22,7 % i Bugojnu za 16,8 %, dok je najveće smanjenje uvoza zabilježeno u općini Gornji Vakuf - Uskoplje za 8,7 % i Busovači za 7,5 % u odnosu na prethodnu godinu.

Trgovinski deficit Federacije BiH u 2019. godini ostvaren je u iznosu od 6.225 mil. KM i bilježi povećanje za 16,2 % u odnosu na 2018. godinu, dok je u Kantonu Središnja Bosna zabilježen deficit u iznosu od 315 mil. KM i bilježi povećanje za 49,7 % u odnosu na prethodnu godinu. Postotak pokrivenosti uvoza izvozom u 2019. godini u FBiH iznosi 55,0 %, a u KSB 69,8 %.

Grafikon 3: Izvoz, uvoz i trg. bilanca po općinama u Kantonu Središnja Bosna za 2019. god. (u mil. KM)

Izvor: Uprava za neizravno oporezivanje BiH, posredovanjem Agencije za statistiku BiH

Zaposlenost

U 2019. godini u Federaciji BiH ostvaren je prosječan broj zaposlenih u iznosu od 531.483, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 2,2 % ili 11.683 zaposlenih osoba. U Kantonu Središnja Bosna broj zaposlenih u 2019. godini iznosi 50.583, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 626 ili za 1,2 %. Broj zaposlenih u KSB učestvuje u ukupnom broju zaposlenih u FBiH s 9,7 %.

Stopa registrirane zaposlenosti u KSB u 2019. godini po EU metodologiji, točnije po metodologiji Međunarodne organizacije rada (ILO) - broj zaposlenih u odnosu na radno sposobno stanovništvo, iznosi 29,0 % što je u odnosu na prethodnu godinu više za 0,5 % (stopa zaposlenosti u FBiH iznosi 34,8 %). Stopa zaposlenosti i stopa aktivnosti stanovništva po kantonima FBiH u 2019. godini dana je u slijedećoj tablici.

Tablica 5: Stopa zaposlenosti i aktivnosti stanovništva po godinama po kantonima FBiH

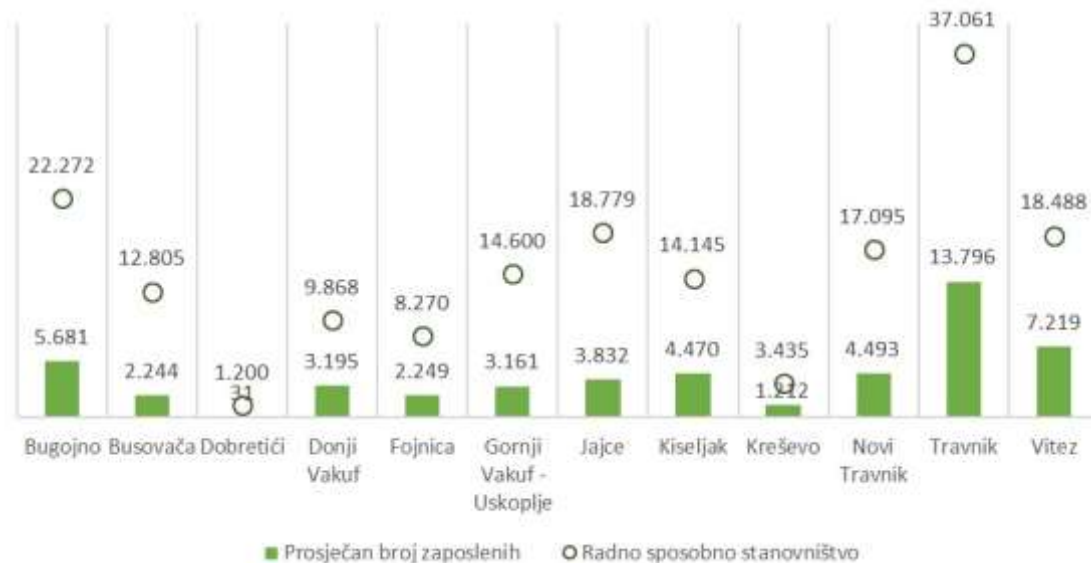
	Stopa zaposlenosti		Stopa aktivnosti	
	2018.	2019.	2018.	2019.
Unsko - sanski	19,30%	19,70%	39,60%	38,20%
Posavski	21,60%	21,90%	36,80%	35,70%
Tuzlanski	31,10%	32,30%	57,20%	56,80%
Zeničko - dobojski	32,60%	33,50%	56,00%	55,70%
Bosansko - podrinjski	46,30%	45,90%	66,40%	66,00%
Kanton Središnja Bosna	28,40%	29,00%	48,20%	47,70%
Hercegovačko - neretvanski	36,20%	37,20%	56,70%	56,90%
Zapadnohercegovački	30,10%	31,20%	46,80%	47,70%
Kanton Sarajevo	51,70%	53,60%	73,90%	74,50%
Kanton 10	19,40%	19,90%	33,00%	32,30%
Federacija BiH	33,80%	34,80%	55,60%	55,30%

Izvor: Federalni zavod za statistiku; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Povećanje broja zaposlenih zabilježeno je u većini općina KSB, najviše u Dobretićima za 6,9 %, Donjem Vakufu za 4,4 % i Kiseljaku za 4,0 % dok je smanjenje broja zaposlenih zabilježeno u Kreševu za 2,7 %, Fojnici za 0,6 % i Gornjem Vakufu - Uskoplju za 0,4 % u odnosu na prethodnu godinu.

Prosječan broj zaposlenih i radno sposobno stanovništvo po općinama u KSB u 2019. godini dan je u slijedećem grafikonu.

Grafikon 4: Prosječan broj zaposlenih i radno sposobno stanovništvo u KSB u 2019. godini

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2020; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Nezaposlenost

Prosječan registriran broj nezaposlenih osoba u FBiH u 2019. godini iznosi 313.570 što je manje za 22.040 ili 6,6 % u odnosu na 2018. godinu.

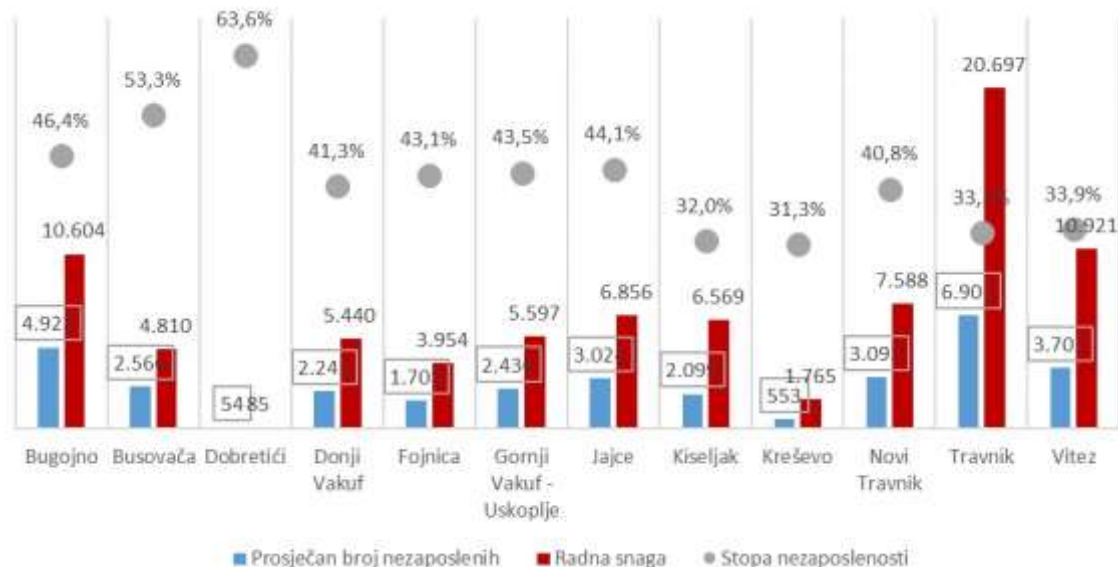
Registrirana nezaposlenost u KSB u 2019. godini iznosi 33.303 osoba koja traže zaposlenje, što je u prosjeku manje za 2.191 ili 6,1 % u odnosu na prethodnu godinu. Broj nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih u FBiH iznosi 10,6 %.

Najveći prosječan broj nezaposlenih osoba registriran je u općinama Travnik (2,2 % od ukupnog broja nezaposlenih u FBiH) i Bugojno (1,6 %), dok je najmanji broj nezaposlenih osoba registriran u Kreševu (0,2 %) i Dobretićima (0,02 % od ukupnog broja nezaposlenih u FBiH).

Smanjenje broja nezaposlenih registrirano je u svim općinama, a najviše u Donjem Vakufu za 10,6 %, Dobretićima za 10,5 %, dok je najmanje smanjenje broja nezaposlenih registrirano u Travniku za 2,0 %.

Stopa nezaposlenosti u KSB u 2019. godini prema registriranim podacima, u odnosu na radnu snagu iznosi 39,2 % što je u odnosu na prethodnu godinu manje za 1,8 % (stupanj nezaposlenosti u FBiH iznosi 37,1 %).

Grafikon 5: Radna snaga, nezaposleni i stupanj nezaposlenosti po općinama KSB u 2019. godini

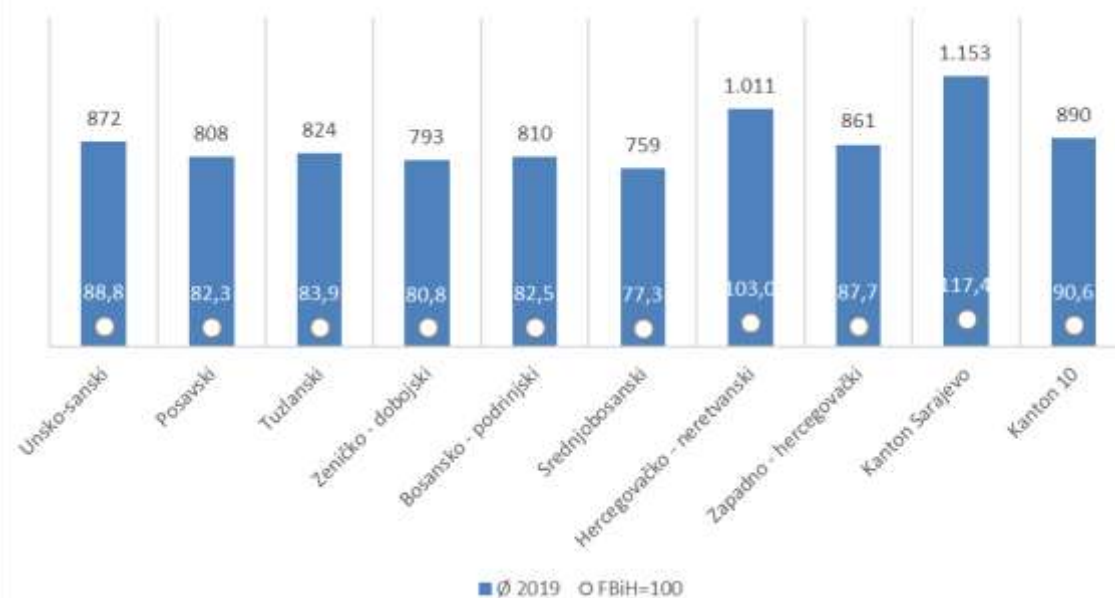

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja

Plaće

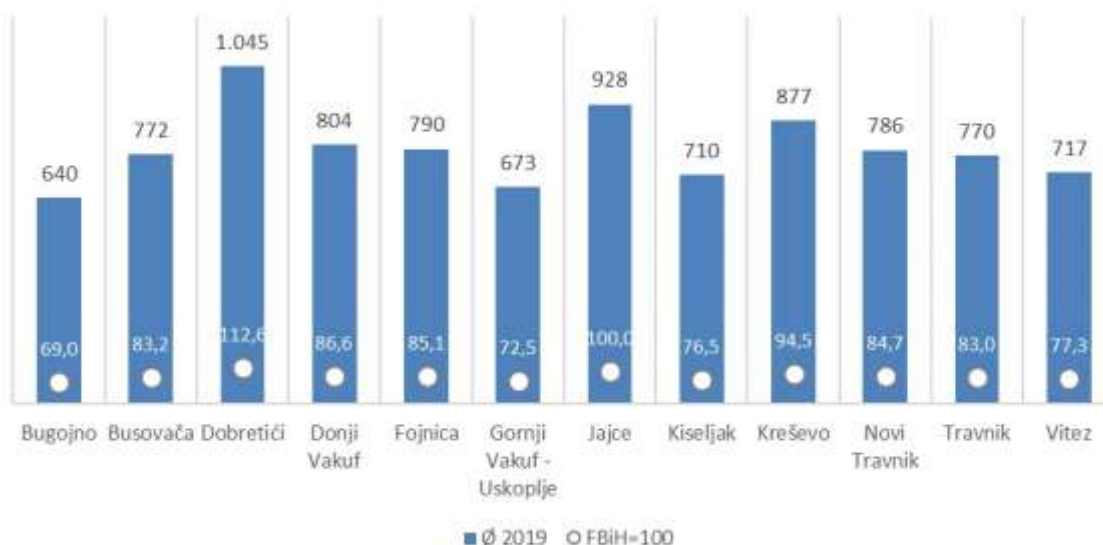
U 2019. godini, u FBiH prosječna mjesečna isplaćena neto plaća iznosi 928 KM i viša je za 4,4 % u odnosu na prethodnu godinu. Najviša prosječna neto plaća je isplaćena u Kantonu Sarajevo 1.153 KM, a najniža u Kantonu Središnja Bosna 759 KM što je više za 5,0 % u odnosu na 2018. godinu i što je 81,8 % u odnosu na prosjek FBiH.

Grafikon 6: Pregled plaća u KM po kantonima u FBiH za 2019. godinu

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2020.; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Povećanje prosječne mjesečne plaće zabilježeno je u skoro svim općinama KSB, najviše u Donjem Vakufu za 10,6 %, Travniku za 8,9 % i Vitezu za 7,4 % u odnosu na prethodnu godinu. Plaće u KSB po općinama u 2019. godini prikazane u grafikonu ispod.

Grafikon 7: Prosječna neto plaća po općinama u 2019. godini

Izvor: (Federalni zavod za statistiku, 2020.) Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

Mirovine

Ukupan broj umirovljenika u Federaciji BiH u prosincu 2019. godine iznosi 424.009, što je za 1,7 % više nego u prethodnoj godini. U Kantonu Središnja Bosna broj umirovljenika u prosincu 2019. godine iznosi 39.589 što je više za 0,7 % i što je 9,3 % u odnosu na ukupan broj umirovljenika u FBiH. Broj umirovljenika se povećao u većini općina Kantona, a najviše u Donjem Vakufu, Kiseljaku i Jajcu za 1,7 %, dok je smanjenje zabilježeno u Fojnici za 0,5 % i Kreševu za 0,4 % u odnosu na prethodnu godinu.

Prosječna isplaćena mirovina u prosincu 2019. godine u FBiH iznosi 416 KM, što je više za 4,4 %, dok u KSB prosječna isplaćena mirovina iznosi 413 KM što je više za 5,3 % u odnosu na prethodnu godinu. Povećanje prosječne isplaćene mirovine zabilježeno je u svim općinama Kantona, najviše u Kiseljaku za 6,0 % i Fojnici za 5,8 % a najmanje u Jajcu za 4,7 % u odnosu na prethodnu godinu.

Tablica 6: Broj umirovljenika i iznos mirovina po općinama KSB u 2019. godini

Općine	Broj umirovljenika	Ukupan iznos isplaćenih mirovina	Prosječna mirovina u KM
Bugojno	5.047	2.012.535	399
Busovača	2.776	1.199.515	432
Dobretići	-	-	-
Donji Vakuf	2.175	855.216	393
Fojnica	2.289	937.978	410
G.Vakuf - Uskoplje	2.592	992.330	383
Jajce	3.366	1.267.649	377
Kiseljak	3.347	1.430.010	427
Kreševo	1.055	422.568	401
Novi Travnik	3.912	1.670.831	427
Travnik	8.501	3.635.701	428
Vitez	4.529	1.944.599	429
Kanton Središnja Bosna	39.589	16.368.932	413
Federacija BiH	352.438	160.669.987	456
UKUPNO MIO FBiH	424.009	176.577.500	416

Izvor podataka: Federalni zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje Mostar; Obrada: Federalni zavod za programiranje razvoja

3.2. Pretpostavke društvenog i gospodarskog razvitka za razdoblje 2020. – 2024. godine

Ključno uporište za ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u 2022-2024. godine predstavljat će kretanja u gospodarskoj aktivnosti u vanjskom okruženju, kao i doprinos unutarnje dinamike u stvaranju ekonomskog rasta. Referentne međunarodne institucije u svijetu kao što su MMF - Međunarodni monetarni fond, Svjetska banka i Europska komisija, u svojim dokumentima povratak ekonomske aktivnosti na predkriznu razinu predviđaju u 2022. godini. Stoga, prema posljednjim dostupnim projekcijama Europske komisije za zemlje EU-a u 2022. godini, očekuje ekonomski rast od 3,9 %, što se u ovom trenutku čini prilično optimističnim.

Što se tiče glavnih trgovinskih partnera Bosne i Hercegovine, projicirane stope ekonomskog rasta u 2022. godini: Njemačka 3,1 %, Italija 3,5 %, Austrija 5,1 %, Hrvatska 4,6 %, a Slovenija 5,2 %. U tom pogledu projekcije DEP-a za srednjoročno razdoblje imaju veliko uporište u projekcijama tih međunarodnih institucija i temelje se na pretpostavci poboljšanja gospodarske aktivnosti u vanjskom okruženju, što bi stabiliziralo ekonomske mogućnosti i potaknulo ekonomski rast u tom razdoblju. Osim tog poboljšanja vanjskog okruženja, vrlo važan preduvjet za oporavak ekonomskog rasta u zemlji u tom razdoblju bit će i institucionalni kapacitet zemlje u provedbi strukturnih reformi kako bi se ojačao doprinos unutarnje dinamike u njezinu stvaranju.

Pod pretpostavkom da će se te okolnosti ostvariti u skladu s projekcijama DEP-a za 2022. – 2024., nešto snažniji ekonomski oporavak očekuje se u Bosni i Hercegovini s prosječnom stopom ekonomskog rasta preko 3 % na godišnjoj razini (2022: 3,1 %, 2023: 3,3 % i 2024: 3,6 %). Odabrani makroekonomski pokazatelji BiH za naredno srednjoročno razdoblje nalaze se u sljedećoj tablici.

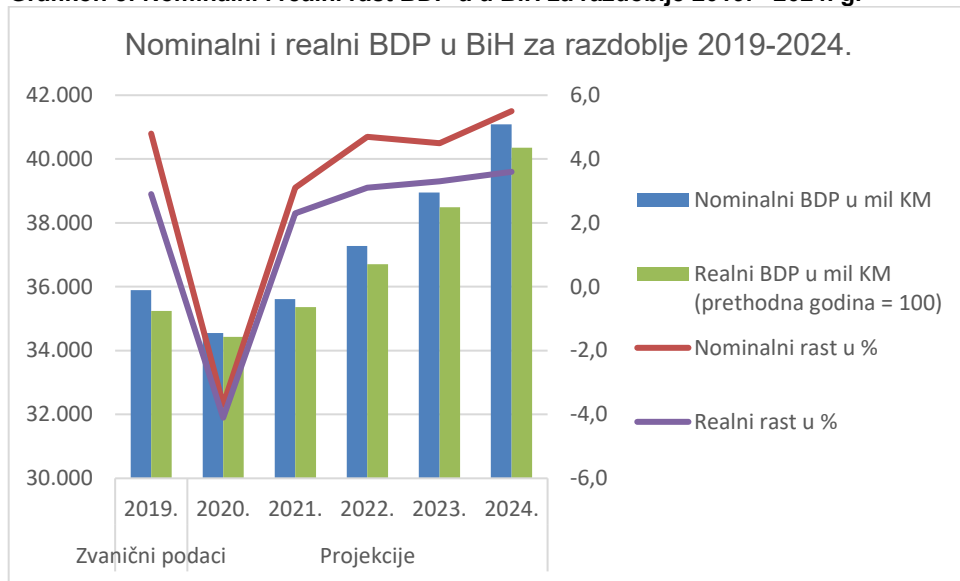
Tablica 7: Makroekonomski pokazatelji u BiH od 2019. - 2024. godine

Indikator	Zvanični podaci	Projekcije				
	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Nominalni BDP u mil KM	35.892	34.553	35.613	37.274	38.949	41.088
Nominalni rast u %	4,8	-3,7	3,1	4,7	4,5	5,5
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,8	100,4	100,7	101,5	101,2	101,8
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	35.240	34.431	35.363	36.711	38.487	40.356
Realni rast u %	2,9	-4,1	2,3	3,1	3,3	3,6
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	0,6	-1,0	0,7	1,0	1,1	1,2
Potrošnja u mil KM	33.334	32.636	33.508	34.686	35.935	37.584
Realni rast u %	2,3	-1,8	1,8	1,7	1,8	2,0
Vladina potrošnja u mil KM	6.862	7.061	7.202	7.433	7.656	7.870
Realni rast u %	0,9	2,5	1,3	0,7	0,5	0,3
Privatna potrošnja u mil KM	26.471	25.575	26.306	27.253	28.279	29.713
Realni rast u %	2,6	-2,9	2,0	2,0	2,2	2,4
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	6.994	6.112	6.351	6.972	7.609	8.443
Realni rast u %	5,8	-10,8	2,7	8,7	7,7	9,0
Vladine investicije u mil KM	929	836	859	969	1.077	1.239
Realni rast u %	4,1	-8,3	1,2	10,8	9,0	11,7
Privatne investicije u mil KM	6.064	5.276	5.492	6.003	6.531	7.204
Realni rast u %	6,1	-11,2	3,0	8,3	7,5	8,6
Uvoz u mil KM	19.482	16.622	17.421	18.627	20.143	21.958
Nominalni rast u %	1,7	-14,7	4,8	6,9	8,1	9,0
Realni rast u %	1,3	-11,4	3,0	4,5	5,1	5,3
Izvoz u mil KM	14.286	11.647	12.386	13.459	14.716	16.175
Nominalni rast u %	0,5	-18,5	6,3	8,7	9,3	9,9
Realni rast u %	0,4	-16,5	4,7	6,0	7,1	7,4
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	18,5	15,8	15,9	16,5	17,0	17,6
Bilanca tekućeg računa u mil KM	-1.087	-1.090	-1.332	-1.457	-1.764	-2.075
Rast u %	-1,2	29,3	3,5	7,4	13,4	15,2
Bilanca tekućeg računa u % BDP-a	-3,1	-4,1	-4,2	-4,3	-4,6	-5,1

Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP), ožujak 2021. godine

Grafikoni u nastavku prikazuje projekcije rasta nominalnog i realnog BDP-a Bosne i Hercegovine za razdoblje od 2019. do 2024. godine.

Grafikon 8: Nominalni i realni rast BDP-a u BiH za razdoblje 2019. - 2024. g.

Pretpostavlja se da bi ključna okosnica ekonomskog rasta u tom razdoblju trebala biti domaća potražnja kroz povećanje privatne potrošnje i ulaganja. Naime, povećanje ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji s očekivanim povećanjem industrijske proizvodnje i građevinskih radova praćeno povećanjem broja zaposlenih i prihoda od izvoza (roba i usluga) trebalo bi rezultirati povećanjem raspoloživog dohotka građana, a time i povećanjem privatne potrošnje, što će kao i prethodnih godina biti ključna okosnica ekonomskog rasta. Tako se u razdoblju 2022. - 2024. očekuje prosječna stopa rasta privatne potrošnje od 2,2 % (2022: 2 %, 2023: 2,2 %, 2024: 2,4 %).

S obzirom na visoku razinu javne potrošnje u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u Bosni i Hercegovini u tom razdoblju, očekuje se postupna stabilizacija javnih financija kroz smanjenje javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda kako bi se ograničio rast javne potrošnje. Značajno opterećenje kada je riječ o javnim financijama u Bosni i Hercegovini moglo bi biti vrlo izvjesno povećanje javnog duga, što je izravna posljedica Covida-19 i bit će vidljivije u srednjoročnom razdoblju. Tako se u razdoblju 2022. - 2024. godine očekuje tek blagi rast javne potrošnje od 0,3 % na godišnjoj razini (2022.: 0,7 %, 2023.: 0,5 % i 2024.: 0,3 %). S obzirom na to da bi u tom razdoblju predviđena stopa ekonomskog rasta bila viša od rasta javne potrošnje, udio istog u BDP-u bio bi djelomično smanjen na ispod 20 % na kraju 2024. godine.

Očekuje se kako će u tom vremenskom razdoblju mjere fiskalne politike uvesti dio ušteda u okviru tekuće potrošnje kako bi se povećala potrošnja ulaganja u Bosni i Hercegovini. Stoga bi, osim poboljšanja poslovnog ambijenta, ulaganja, za razliku od prethodnih godina, mogla imati značajniji rast, a time i veći doprinos očekivanom rastu BDP-a. U razdoblju 2022. - 2024. godine u Bosni i Hercegovini se očekuje se povećanje ukupnih ulaganja po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od oko 7,8 % (2022: 7,6 %, 2023: 7,5 %, 2024: 8,2 %). Osim povećanja privatnih ulaganja, koja čine većinu ukupnih ulaganja (oko 80 % ukupnih ulaganja), kao što je ranije spomenuto, očekuje se značajniji doprinos javnih ulaganja. Smatra se da bi napredak u procesu europske integracije u kombinaciji s unapređenjem poslovnog okruženja kroz reformske procese mogao povećati interes domaćih i stranih investitora za ulaganja u Bosnu i Hercegovinu. S druge strane, s obzirom na strukturu i položaj ekonomije Bosne i Hercegovine, smatra se da su javna ulaganja nešto važnija poluga za poticanje ekonomskog rasta u srednjoročnom razdoblju. Projekti u sklopu izgradnje putničke infrastrukture i energetske projekata, kao i dostupnost sredstava s međunarodnim financijskim institucijama, mogli bi rezultirati godišnjim povećanjem javnih investicija od oko 10 %, uz njihovu adekvatnu i pravovremenu provedbu. Tako bi se u srednjoročnom razdoblju udio javnih ulaganja u BDP-u u Bosni i Hercegovini povećao na oko 3 % BDP-a.

Stabilno vanjsko okruženje uz unaprjeđenje industrijske baze i podizanje konkurentnosti u zemlji preduvjet su za unaprjeđenje vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod

materijalizacijom ovih vanjskih pretpostavki u razdoblju 2022-2024. možete očekivati povećanje vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. U ovom slučaju, u Bosni i Hercegovini se može očekivati prosječni godišnji rast izvoza od 6,8 % pri čemu bi projicirani rast roba i usluga bio prilično ujednačen. Tako bi se u tom razdoblju, zahvaljujući tom rastu izvoza, udio izvoza u BDP-u povećao na oko 40 % na kraju 2024. godine. S druge strane, očekuje se da će se uvoz tijekom tog razdoblja kretati po nešto sporijem godišnjoj stopi rasta od 5 %. Tijekom tog razdoblja očekuje se prilično uravnotežen rast uvoza robe i rast uvoza usluga. Rezultat tog razvoja rasta uvoza bila bi stabilizacija udjela uvoza u BDP-u na oko 53 % BDP-a na kraju 2024. Nešto snažniji rast izvoza u odnosu na srednjoročni rast uvoza rezultirao bi postupnom stabilizacijom vanjskotrgovinske razmjene kao udjela u BDP-u od oko 13 %, odnosno neutralnog doprinosa ekonomskom rastu, dok bi pokrivenost izvozom bila zaključena s 2024. godinom trebalo bi biti oko 73,5 %.

3.3. Rizici ostvarenja pretpostavki

Rizici za postizanje tih projekcija uglavnom su negativni i mogu se svrstati u dvije skupine (vanjske i unutarnje), pri čemu su vanjski rizici mnogo izvjesniji i utjecajnije na kretanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini.

Osim što su dostupna izvješća međunarodnih institucija ranije izvjestila o slabljenju ekonomske aktivnosti u vanjskom okruženju, izbijanje globalne epidemije Covida-2019 nametnuto je kao krajnji primarni rizik za realizaciju tih projekcija iz osnovnog scenarija.

Treba imati na umu da je prethodnih godina vanjsko okruženje (prvenstveno zemlje EU) kroz trgovinske i kapitalne tokove bilo glavna strukturna odrednica većine ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini. Visoka razina trgovinske integracije (koncentracije) s nedovoljno raznolikom izvoznom ponudom za zemlju kao što je Bosna i Hercegovina također može biti potencijalni izvor rizika za ekonomska kretanja u srednjoročnom razdoblju.

Naime, moguće produljenje krize uzrokovane epidemijom COVID-19 i daljnje slabljenje gospodarske aktivnosti u zemljama EU-a, što se uglavnom odnosi na zemlje poput Njemačke i Italije, izravno bi utjecalo na ekonomski rast u 2021. godini i tijekom cijelog programskog razdoblja. Naime, pogoršanje ekonomskih mogućnosti u vanjskom okruženju vrlo vjerojatno bi ugrozilo pretpostavke u osnovnom scenariju. S druge strane, takva kretanja u međunarodnom okruženju usporila bi i produljila planirani ekonomski oporavak zemlje u srednjoročnom razdoblju.

Pretpostavka je da bi Bosna i Hercegovina ostvarila ekonomski rast puno teže nego u vrijeme prije izbijanja pandemije Covida-19 (oko 3 % na godišnjoj razini), a približavanje potencijalnoj razini BDP-a bilo bi prolongirano. Zbog visoke razine trgovinske integracije sa zemljama EU, niža razina izvozne potražnje dovela bi do sporijeg oporavka izvoza, niže razine proizvodnje i stoga bi pogodila agregatnu ponudu Bosne i Hercegovine. S druge strane, slabljenje ekonomske aktivnosti u vanjskom okruženju nesumnjivo bi dovelo do sporijeg oporavka domaće agregatne potražnje jer bi niža razina proizvodnje usporila planirana povećanja zaposlenosti i plaća, što bi oslabilo raspoložive prihode građana ili privatnu potrošnju sa slabijim priljevom doznaka građana iz inozemstva.

Niža razina ukupne gospodarske aktivnosti u zemlji nesumnjivo bi dovela do usporavanja očekivanih ulaganja i privatnog i javnog sektora. S druge strane, prijetnja realizaciji projekcija iz osnovnog scenarija su i unutarnji izazovi ili unutarnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutarnji rizici, složen su sustav donošenja odluka i spor tempo provedbe strukturnih reformi u zemlji. Svako kašnjenje u provedbi interventnih mjera zbog pandemije COVID-19 i provedba općih strukturnih reformi moglo bi negativno utjecati na ukupni ekonomski rast. Djelomična provedba programa predviđenih strukturnih reformi (poslovno okruženje, tržišta rada, obrazovanje, energetska tržišta, promet i socijalna zaštita), kao i migracija mladih i obrazovanih stanovnika nesumnjivo bi rezultirala smanjenjem produktivnosti i sporijem rastom BDP-a nego što je predviđeno u osnovnom scenariju.

4. FISKALNI OKVIR U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

4.1. Porezna politika i javni prihodi

Promjene poreznih stopa se najčešće donose na razinu Federacije za sve kantone. Kanton Središnja Bosna kao niža razina vlasti malo može izravno koristiti mjere fiskalne politike u poboljšanju ukupnog fiskalnog stanja Kantona. Potrebno je fiskalnu politiku Kantona pogledati u okviru realnog i mogućeg, odnosno u okviru izravnog i neizravnog utjecaja viših razina vlasti.

Promjene u raspodjeli neizravnih poreza

Zakonom o pripadnost javnih prihoda u Federaciji BiH (Službene novine Federacije BiH, broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15) je detaljno regulirana raspodjela prihoda od neizravnih poreza između Federacije, kantona, jedinica lokalne samouprave i direkcija za ceste.

Izmjenama i dopunama Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, broj 43/08), prihodi s jedinstvenog računa koji pripadaju Federaciji za financiranje funkcija kantona umanjeni su s 51,48 % na 49,7 %, za financiranje funkcija Federacije umanjeni su s 36,2 % na 34,93 %, privremeno, na ime financiranja naknada demobiliziranih nezaposlenim braniteljima 3,05 % od ostvarenih prihoda, do roka važenja Zakona o pravima demobiliziranih branitelja i članova njihovih obitelji ("Službene novine Federacije BiH", broj 61/06).

Pojedinačno sudjelovanje kantona u raspodjeli prihoda iz članka 6. ovog Zakona vrši se na osnovi formule koja se temelji na sljedećim omjerima: 57 % na osnovi broja stanovnika u kantonu; 6 % na osnovi površine kantona; 24 % na osnovi broja učenika u osnovnom obrazovanju; 13 % na osnovi broja učenika u srednjem obrazovanju.

Formula sadrži koeficijent, koji odražava posebne rashodovne potrebe Kantona Sarajevo. Taj koeficijent iznosi 2. Formula sadrži koeficijent koji odražava posebne rashodovne potrebe kantona s najmanjim prihodima po stanovniku po osnovi poreza na promet, kako slijedi: Bosansko-podrinjski kanton Goražde, koeficijent 1,8, Kanton 10, koeficijent 1,1. i Izmjenama i dopunama Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, broj 35/14) Posavski kanton, koeficijent 1,5.

Izmjenama Zakona (Službene novine Federacije BiH, broj 35/14) se osiguralo uključivanje Grada Sarajeva i općina Kantona Sarajevo u izravnu raspodjelu prihoda od neizravnih poreza s nivoa Federacije BiH. Izmjenama Zakona (Sl. novine F BiH, broj 94/15) financiranje funkcija kantona umanjeno je na 51,23 % umjesto prijašnjih 51,48 % prihoda s Jedinstvenog računa, a za financiranje funkcija Grada Sarajeva namijenjeno je 0,25 % a za „posebne rashodovne potrebe“ Kantona Sarajevo koeficijent je smanjen s 2 na 1,9658. Naime, prema prijašnjem Zakonu, kanton je dio prihoda određivao općinama i Gradu, što nije u skladu s Ustavom F BiH i ostalim zakonima o lokalnoj samoupravi.

Izračun udjela vrši se svake godine prema formuli: Godina $X(i) = b(i)$. Pri čemu je: $X(i)$ - udio koji općina/kanton ima u iznosu sredstava određenom za općine/kantone prema stavku 1. članka 6. ovoga zakona; $b(i)$ - udio koji određena općina/kanton ima u iznosu sredstava određenom za općine/kantone nakon primjene formula iz čl. 9. i 12. ovoga zakona.

Po preporukama i sugestijama MMF-a i uvažavajući inicijative korisnika, izvršene su analize i modeliranje pripadnosti i raspodjele javnih prihoda, radi stvaranja dokumentacijske osnove u kreiranju novih zakonskih rješenja raspodjele javnih prihoda s posebnim naglaskom na prihode od neizravnih poreza. U narednom razdoblju bi se nakon ponovnog sagledavanja mogućih rješenja kao i nakon postizanja konsenzusa od svih zainteresiranih strana o odabranom prijedlogu modela horizontalne i vertikalne raspodjele javnih prihoda, pristupilo izradi novog Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Financijsko stanje proračuna u većini kantona u Federaciji BiH je zabrinjavajuće. Izmjenom udjela između Federacije, kantona i jedinica lokalne samouprave, doprinijelo bi pravednijoj raspodjeli prihoda s jedinstvenog računa, jer su kantoni u okviru ustavnih nadležnosti, opterećeni financiranjem sudstva, školstva i policije, kao najvećih proračunskih korisnika i imaju jako malo prostora za javne investicije. Osigurati pravedniju raspodjelu javnih prihoda u cilju

održivosti kantonalnih proračuna i stvaranje pretpostavki za zadovoljenje ustavnih nadležnosti kantona i jedinica lokalne samouprave, uvažavajući ekonomska i politička pitanja.

Promjene u oporezivanju poreza na dohodak i u obvezi plaćanja doprinosa

U svrhu ispunjenja ciljeva iz Reformske agende za FBiH 2015 – 2018. godine, Zajedničke socioekonomske reforme za razdoblje 2019 – 2022. godina i Pisma namjere MMF-a, Vlada Federacije BiH je dostavila nacрте novog Zakona o porezu na dohodak i Zakona o doprinosima prema Parlamentu FBiH u kojima je objedinjen prijedlog preraspodjele fiskalnog opterećenja na rad na način da se smanje stope obveznih doprinosa, a proširi porezna osnovica koja je uska, a posebno dohodak od rada koji sadrži čitav spektar naknada koje se isplaćuju s osnove rada, a imaju karakter neoporezivosti. Proširivanje porezne osnovice poreza na dohodak će se provesti na način da se uvedu nove vrste oporezivih prihoda te da se prenese porezni teret na bogatiji sloj stanovništva, kao i povećanje broja poreznih obveznika kroz: izmjene propisa o oporezivanju dohotka fizičkih osoba, kroz jasnije definiranje novih oporezivih dohodaka, kao i novih poreznih obveznika kroz donošenje i provedbu podzakonskih akata. Predloženi zakonski propisi, smanjenjem ukupne stope doprinosa s 41,5 % na 32,5 %, uz proširenje porezne osnovice, smanjuju ukupno fiskalno opterećenje rada s trenutnih 36,42 % na 35,22 %.

Promjene u oporezivanju poreza na imovinu

U 2020. godini usvojen je Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o porezu na promet nekretnina KSB (Službene novine KSB, broj 16/20), kojim se, među ostalim, oslobađa od plaćanja poreza na promet prve nekretnine za osobe mlađe od 40 godina.

Propisi koji uređuju oporezivanje posjeda i prometa imovine uređeni su na razini deset kantona i na razini jedinica lokalne samouprave, te je u narednom razdoblju potrebno donijeti jedan propis, kao i uspostaviti evidencije imovine koja će objediniti sve postojeće podatke o zemljištu, zgradama i vlasništvu/stanarima, a koji će služiti za izračun godišnjeg poreza u vezi sa svakom imovinom. Potrebno je uraditi dobru pripremu na stvaranju jedinstvene baze podataka o nekretninama jer su prihodi od imovine značajni prihodi. U prethodnom razdoblju izrađena je analiza kantonalnih propisa koja će poslužiti kao osnova za donošenje jedinstvenog propisa.

Promjene fiskalnih sustava

Za što adekvatnije praćenje efekata planiranih mjera porezne politike na fiskalni sistem, planirane su kontinuirane aktivnosti na uspostavi što kvalitetnijeg izvještavanja prema OECD metodologiji i nadalje, pripremi usporedivih analiza.

Primjenom izmijenjenih i dopunjenih odredbi Zakona o fiskalnim sistemima u Federaciji Bosne i Hercegovine, stvara se pretpostavka jačoj poreznoj disciplini, smanjenju neloyalne konkurencije i boljem uređenju tržišta u Federaciji BiH.

Suzbijanje sive ekonomije

Siva ekonomija je prepoznata kao glavni faktor utjecaja na fiskalnu politiku, te je u narednom razdoblju fokus na mjere porezne politike, kojima se može utjecati na smanjenje neformalne ekonomije. Implementacija porezne politike same po sebi iziskuje visoke administrativne i transakcijske troškove za proračune i vlade, jer mora uspostaviti i održavati sustav u cilju ublažavanja utaje poreza. S druge strane, siva ekonomija, čija je glavna uloga i razlog djelovanja utaja poreza, znači da izvan zvanične statistike ostaju mnogi prihodi, što posljedično utiče i na iskazivanje BDP-a obzirom da isti tada ne odražava realnu ekonomsku situaciju. Posljedično navedenom, ne postoji točna slika stanja, što lančano može utjecati na donošenje pogrešnih odluka u vezi s ekonomijom entiteta i države, te u cilju povećanja prihoda uzrokovati dodatna opterećenja poreznih obveznika, koji poštuju zakon.

Suzbijanje sive ekonomije predstavlja ključni korak u uspostavljanju predvidivog i stabilnog poslovnog okruženja i ravnopravne tržišne utakmice i zahtijeva koordinirane napore javne uprave i svih sudionika na tržištu. Odsustvo zvanične procijene sive ekonomije onemogućava njeno praćenje u FBiH, te je u narednom razdoblju neophodno dobiti mnogo jasniju

i aktualniju sliku o tome što kod nas generira sivu ekonomiju kako bi se pristupilo koordiniranom djelovanju na faktore uzroka sive ekonomije.

Promjene u tretmanu pristojbi

Parafiskalni nameti, odnosno neporezna davanja jedan su od ključnih problema gospodarstva Kantona koji opterećuju poduzetnike i građane. Riječ je o različitim vrstama naknada koje su nametnute od strane Kantona i općina Kantona. Iako je riječ o neporeznim davanjima, parafiskalni nameti imaju gotovo iste ekonomske učinke kao i ubiranje poreza te crpe sredstva iz istih ekonomskih izvora. Opravdanje za njihovo postojanje navodi se kako se plaćaju kao naknada za korištenje dobara od općeg interesa ili/i usluga administracije.

Jasna je i opredijeljenost Vlade Kantona Središnja Bosna u smanjenju parafiskalnih nameta. U cilju rasterećenja gospodarstva Kantona, Vlada će u narednom razdoblju intenzivirati aktivnosti u smanjenju parafiskalnih nameta, kako u Kantonu, tako i u općinama Kantona, analizirat će se opravdanost prijedloga za racionalizaciju, ukidanje, ili uvođenje pojedinih parafiskalnih nameta.

U parlamentarnoj proceduri je Zakon o jedinstvenom registru naknada i pristojbi u FBiH (usvojen u Zastupničkom domu FBiH) kojim se formira i upravlja registrom naknada i pristojbi u FBiH. Naime, u suradnji s projektom Reforme fiskalnog sektora (FAR) formiran je početni Registar, koji pruža mogućnost pregleda naknada i pristojbi u FBiH za sve gospodarske subjekte. Registar će biti dostupan na internetskoj stranici Federalnog ministarstva financija i redovito ažurirati, u svrhu promicanja fiskalne transparentnosti. Registar svih naknada i pristojbi u Federaciji BiH klasificiran je po vrstama, zakonodavnom okviru, obvezniku uplate, pripadnosti, subjektima koji ih prikupljaju, s obzirom na tijela koja ih uvode i naplaćuju na federalnoj, kantonalnoj i općinskoj razini (ministarstva, agencije, zavodi, javna poduzeća i ostali proračunski korisnici), učestalost plaćanja, te će na transparentan način biti predstavljen javnosti i svim korisnicima i biti pod kontrolom Federalnog ministarstva financija prilikom uvođenja novih naknada i pristojbi i novih nameta za gospodarske subjekte i ostale obveznike.

Promjene fiskalnih pravila

Prijedlog Zakona o dugu, zaduživanju i jamstvima FBiH već nekoliko godina prolazi kroz proces usvajanja na Parlamentu FBiH. FMF očekuje da će se ovaj Zakon usvojiti tijekom 2021. godine. Kroz prijedlog Zakona o dugu, zaduživanju i jamstvima se uvodi nekoliko fiskalnih pravila koja su obvezujuća za sve korisnike javnih sredstava unutar FBiH. Na primjer: uvodi se ograničenje javnog duga FBiH na najviše 60 % BDP-a Federacije i uvode se ograničenja ukupnog duga za kantone i jedinice lokalne samouprave (JLS), uvodi se pravilo da se kantoni i JLS ne mogu zaduživati ni izdavati jamstva bez prethodne suglasnosti FMF, javni dug se prati prema pravilima statističke metodologije EU itd.

Razvoj digitalne ekonomije

Digitalna tehnologija ima značajan utjecaj na poslovne procese koji se mogu izvoditi u velikom opsegu, velikom brzinom i bez fizičkog prisustva. Fiskalni izazovi koji proizlaze iz digitalizacije ekonomije identificirani su kao jedan od glavnih područja djelovanja G-20 / OECD Erozija porezne baze i prijenos profita (BEPS) Akcija 1 BEPS - Izazovi digitalne ekonomije. S obzirom da digitalizacija u osnovi mijenja ekonomiju i društvo, te pokreće poduzetničke inovacije, produktivnost i ekonomski rast, te u značajnom mjeri utječe na zapošljavanje i rad, kao i plaćanje javnih prihoda, u narednom razdoblju će se provoditi aktivnosti na otklanjanju prepreka razvoju digitalne ekonomije.

Radi unapređenja poslovnog okruženja, fokus će biti stavljen na nastavak aktivnosti usmjerenih na uspostavi jednošalterskog sistema poslovanja, što će u mnogočemu ovisiti od usvajanja Zakona o elektronskom potpisu u FBiH i njegovoj primjeni.

4.2. Kretanje prihoda u srednjoročnom razdoblju

Kretanja prihoda proračuna u razdoblju 2022. – 2024. određena su očekivanjem oporavkom gospodarske aktivnosti, uzimajući u obzir i učinke najavljenih poreznih izmjena.

Revidirane projekcije prihoda za 2021. godinu temelje se na povijesnom i aktualnom trendu naplate (1. tromjesečja 2021.), nakon pozitivnih prognoza kretanja ključnih makroekonomskih pokazatelja Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP), koji ukazuju na postupni oporavak gospodarstva, pod pretpostavkom da negativni učinci pandemije koronavirusa na gospodarstvo neće biti u značajnijoj mjeri preneseni na drugu polovicu 2021. godine. Očekivana naplata određenih kategorija prihoda, unatoč pretpostavljenom rastu, zbog znatno oslabiljene osnovice u 2020., i dalje će se zadržati na skromnoj razini.

Srednjoročne projekcije prihoda za razdoblje 2022. – 2024. prate pozitivne makroekonomske prognoze za to razdoblje, ali istodobno zadržavajući određenu razinu opreza i konzervativizma u procjenama.

Strukturu javnih prihoda proračuna Kantona Središnja Bosna čine prihodi po osnovu neizravnih poreza i poreza na dobit, te neporeznih prihoda u vidu prihoda od poduzetničkih aktivnosti i imovine, naknada, pristojbi, novčanih kazni, doprinosa i drugih prihoda a koji se ostvaruju, prikupljaju i raspoređuju prema važećim propisima na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine. U strukturi ukupnih prihoda, porezni prihodi predstavljaju najznačajniji izvor, s najvećim učešćem prihoda po osnovu neizravnih poreza.

Projekcija prihoda od izravnih poreza rađene su po ustaljenoj metodologiji, prateći makroekonomske pokazatelje (GDP-nominalni i realni rast GDP-a, inflacija, potrošnja, investicije), uz praćenje godišnjih i sezonskih trendova ostvarenja prihoda u prethodnim godinama i izmjena propisa koji tretiraju određene oblasti.

Kantoni u skladu sa Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH prikupljaju niz drugih izravnih poreza, koji uključuju porez na dobit pravnih lica i porez na dohodak, zatim prihode po osnovu kantonalnih propisa o porezima na imovinu i niz neporeznih prihoda, koji im omogućavaju da financiraju ustavom utvrđene funkcije.

Uzimajući u obzir navedeno, u 2022. godini ukupni prihodi proračuna projicirani su u iznosu od 209,0 milijuna KM. U 2023. ukupni prihodi proračuna past će za 6,3 % te će iznositi 195,8 milijuna KM, dok se za 2024. godinu ukupni prihodi predviđaju u iznosu od 206,8 milijuna KM, odnosno uz međugodišnji rast od 5,6 %.

4.2.1. Prihodi od poreza

Porezni prihodi u 2022. godini projicirani su u iznosu od 175,9 milijuna KM. U narednim godinama očekuje se blagi pad prihoda od poreza te su oni za 2023. godinu projicirani u iznosu od 173,6 milijuna KM, odnosno uz međugodišnji pad od 1,3 %, dok se u 2024. godini očekuju u iznosu od 183,3 milijuna KM ili 5,6 % više u odnosu na prethodnu godinu.

Prihodi od neizravnih poreza s Jedinstvenog računa

Kad je riječ o prihodima od neizravnih poreza, oni se temelje na srednjoročnom Planu naplate ukupnih prihoda na Jedinstvenom računu, koji su u travnju 2021. preuzeti od Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje (OMA). Nadalje, na temelju srednjoročnih prognoza kretanja konačne potrošnje provedena je procjena sudjelovanja Federacije BiH u međuentitetskoj raspodjeli, dok se projekcija raspoloživog dijela tih prihoda za raspodjelu korisnicima u Federaciji BiH, po godinama, temelji i na planu otplate vanjskog duga u razdoblju 2021.-2024. Projekcija neizravnih poreznih prihoda za 2021. godinu uključuje drugu privremenu nagodbu između entiteta za 2020. godinu, realiziranu u korist Federacije BiH u prvom tromjesečju 2021. godine.

Po revidiranim projekcijama Sektora za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija, raspodjela prihoda od neizravnih poreza s jedinstvenog računa, ukupno za Kanton Središnja Bosna (**Kanton i općine Kantona**) očekuje se u iznosu od 153,3 milijuna KM u 2022. godini, što predstavlja **rast od 5,3 %** u odnosu na 2021. godinu. Za 2023. godinu projekcije iznose 147,9 milijuna KM, što predstavlja **pad od 3,5 %** u odnosu na 2022. godinu, dok se u 2024. godini očekuju u iznosu od 156,7 milijuna KM ili 6,0 % više u odnosu na prethodnu godinu.

Prihodi od neizravnih poreza imaju najveći udio u ukupnim prihodima, i kao takvi predstavljaju najznačajniji prihod **Kantona**. U 2022. godini projicirani su u iznosu od 128,2 milijuna KM, što predstavlja rast od 5,3 % u odnosu na projekcije za prethodnu godinu. U narednoj godini očekuje se međugodišnji pad prihoda od 3,5 % te su oni za 2023. godinu projicirani u iznosu od 123,7 milijuna KM, dok se u 2024. godini očekuju u iznosu od 131,1 milijuna KM ili 6,0 % više u odnosu na prethodnu godinu.

U tablici 8. dan je detaljan prikaz Izvršenja prihoda od neizravnih poreza Kantona i općina Kantona pojedinačno s Jedinštenog računa za 2020. godinu, revidirane projekcije za 2021. godinu i projekcije prihoda za razdoblje 2022. - 2024. godina⁷.

Tablica 8: Prihodi od neizravnih poreza iz raspodjele s Jedinštenog računa u KM

Neizravni porezi	Izvršenje	Projekcije			
	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.
Kanton Središnja Bosna	148.544.097	145.492.492	153.268.727	147.880.150	156.692.418
Kanton	122.149.250	121.731.690	128.237.965	123.729.412	131.102.523
općine	26.394.847	23.760.802	25.030.762	24.150.738	25.589.895
Bugojno	3.399.251	3.005.644	3.166.288	3.054.969	3.237.016
Busovača	1.994.479	1.706.077	1.797.262	1.734.075	1.837.409
Dobretići	155.355	147.439	155.319	149.858	158.788
Donji Vakuf	1.435.601	1.436.474	1.513.251	1.460.048	1.547.053
Fojnica	1.362.955	1.206.891	1.271.397	1.226.697	1.299.797
Gornji Vakuf-Uskoplje	2.199.323	1.990.423	2.096.806	2.023.087	2.143.644
Jajce	2.732.442	2.512.777	2.647.079	2.554.014	2.706.209
Kiseljak	2.112.558	1.737.671	1.830.545	1.766.187	1.871.435
Kreševo	568.771	490.760	516.990	498.814	528.539
Novi Travnik	2.336.575	2.314.788	2.438.508	2.352.776	2.492.979
Travnik	5.587.808	5.048.723	5.318.565	5.131.577	5.437.371
Vitez	2.509.729	2.163.137	2.278.751	2.198.636	2.329.654

Izvor: Projekcije rađene na bazi ukupnog plana prihoda na Jedinštenom računu, preuzetog od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje (OMA), ožujak 2021. godine.

Izvršenje prihoda s Jedinštenog računa za 2020. godinu, revidirane projekcije 2021. godinu i projekcije prihoda s Jedinštenog računa za razdoblje 2022. - 2024. godina Ravnateljstva za ceste KSB⁸, urađeno od strane Sektora za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija, može se vidjeti u sljedećoj tablici.

Tablica 9: Prihodi Ravnateljstva za ceste u KM

Vrsta prihoda	Projekcije			
	2021.	2022.	2023.	2024.
Ravnateljstvo za ceste	7.271.623	7.612.966	7.492.856	7.886.819
Prihodi od neizravnih poreza iz raspodjele s Jedinštenog računa	5.174.514	5.451.079	5.259.432	5.572.845
Prihodi od namjenske cestarine za financiranje autocesta i cesta	2.097.109	2.161.887	2.233.424	2.313.974

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija

Prihodi od poreza na dobit

Projekcije prihoda od poreza na dobit za 2021. godinu slijede povijesni trend naplate iz 2020. godine, trenutni trend naplate (1. tromjesečja 2021.), pod pretpostavkom da je to tromjesečje dovelo i do snažnije naplate zbog djelomičnog tzv. "prelijevanje" plaćanja koja su trebala biti realizirana u 2020. godini, koja će u ostatku godine biti na nešto nižoj razini, ali pod pretpostavkom da i dalje neće biti značajnijih poremećaja u dinamici plaćanja tijekom ostatka godine. Nakon prognoza gospodarskog oporavka, kao i snažnijih investicijskih aktivnosti od 2022.

⁷Raspodjela prihoda za kantone i općine/gradove pojedinačno urađena je u skladu sa metodologijom propisanom Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH ("Službene novine Federacije BiH", br: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15). Alokacija pojedinačnih iznosa svakog korisnika za 2021. godinu i razdoblje 2022-2024. godina izvršena je u skladu s koeficijentima raspodjele iz Upute o određivanju udjela kantona, jedinica lokalne samouprave i nadležnih kantonalnih ustanova za ceste u prihodima od neizravnih poreza i načinu raspoređivanja tih prihoda za 2021. godinu („Službene novine Federacije BiH”, broj: 86/20).

⁸ Projekcije sadrže projekcije prihoda koje se temelje na neizravnim porezima, i procjene prihoda na temelju namjenske cestarine za izgradnju i održavanje ostalih cesta od 0,25 KM/l naftnih derivata, za Ravnateljstvo za ceste KSB.

godine i nadalje, očekuje se da će ukupni prihodi od poreza na dobit u razdoblju 2022. – 2024. iz godine u godinu ostvarivati stabilan rast.

Prihodi od poreza na dobit u 2022. projicirani su u iznosu od 25,8 milijuna KM, što predstavlja rast od 3,8 % u odnosu na projekciju za 2021. godinu. U 2023. prihod od poreza na dobit očekuje se na razini od 27,1 milijuna KM, odnosno 28,4 milijuna KM u 2024. godini.

U slijedećoj tablici navedeno je izvršenje prihoda od poreza na dobit za 2020. godinu, revidirane projekcije za 2021. godinu i projekcije za razdoblje 2022. - 2024. godina za Kanton Središnja Bosna.

Tablica 10: Prihodi od poreza na dobit u KM

Vrsta prihoda	Izvršenje 2020.	Projekcije			
		2021.	2022.	2023.	2024.
Porez na dobit	19.001.296	24.864.786	25.812.134	27.061.441	28.376.627

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija

Prihodi od poreza na dohodak

Prateći aktualne trendove naplate (1. tromjesečja 2021.) po svim izvorima oporezivog dohotka pojedinačno, kao i pretpostavljeni skromniji rast broja zaposlenih i rast prosječne neto plaće u 2021. godini, predviđa se da će se ove godine ukupna razina naplate prihoda od poreza na dohodak u svim kantonima ostvariti rastom u odnosu na 2020. godinu. Dio pretpostavljenog rasta niza kantona odnosi se i na privremeno obustavljena plaćanja predujmova poreza na dohodak iz samostalne djelatnosti u 2020. godini, djelomično podmirenog tijekom prvog tromjesečja 2021. godine. Na temelju prvih pozitivnih prognoza kretanja na tržištu rada srednjoročne projekcije tih prihoda za razdoblje 2022. – 2024. pretpostavljaju stabilan rast.

Projekcije prihoda po osnovu poreza na dohodak u 2022. god. za **Kanton i općine Kantona** iznose 31,9 milijuna KM, što predstavlja rast od 3,7 % u odnosu na očekivani nivo ovih prihoda u 2021. godini. U 2023. godini predviđa se rast će za 4,7 % te će iznositi 33,4 milijuna KM, a u 2024. godinu ovi prihodi se predviđaju u iznosu od 34,9 milijuna KM, odnosno uz međugodišnji rast od 4,7 %.

Projekcije prihoda od poreza na dohodak za **Kanton** u 2022. godini iznose 20,9 milijuna KM, što predstavlja rast od 3,7 % u odnosu na očekivani nivo ovih prihoda u 2021. godini, porast ovih prihoda projiciran je i u narednim godinama, 4,7 % u 2023. i 2024. godini, što iznosi 21,9 milijuna KM u 2023. te 22,9 milijuna u 2024. godini.

U slijedećoj tablici je navedeno izvršenje prihoda od poreza na dohodak za 2020. godinu, revidirane projekcije za 2021. godinu i projekcije za razdoblje 2022. - 2024. godina za Kanton Središnja Bosna i općine Kantona⁹.

Tablica 11: Prihodi od poreza na dohodak u KM

Vrsta prihoda	Izvršenje 2020.	Projekcije			
		2021.	2022.	2023.	2024.
Porez na dohodak	29.295.946	30.743.431	31.873.973	33.365.279	34.948.484
Kanton	17.600.540	20.149.245	20.890.202	21.867.604	22.905.237
Općine	11.695.406	10.594.186	10.983.771	11.497.675	12.043.248

Izvor: Sektor za poreznu politiku i javne prihode Federalnog ministarstva financija

Prihodi od poreza na imovinu

Prihodi od poreza na imovinu, koji je trenutno reguliran kantonalnim zakonima i propisima jedinica lokalne samouprave, projicirani su u narednom razdoblju da će se zadržati na približno istoj razini. Iako je u 2020. godini došlo je i do smanjenja kupnje imovine, ostvareni su u iznosu manjem od 5,8 % u odnosu na izvršenje u 2019. godini. U razdoblju 2022.-2024., projicirani su na

⁹ Projicirani iznosi za proračune jedinica lokalne samouprave iskazani na osnovu minimalnog udjela, propisanog Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15). Kanton u skladu sa svojim propisima može vršiti raspodjelu većeg iznosa.

razini od 0,9 milijuna KM godišnje, a njihov prosječni godišnji rast se očekuje oko 2,9 % u narednom razdoblju.

Ostali prihodi od poreza

Obuhvaćaju sve ostale poreze koji se naplaćuju po kantonalnim propisima nakon implementacije Zakona o porezu na dohodak, a čine ih:

- Porezi na plaću i radnu snagu (zaostale uplate poreza)
- Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga)
- Ostali porezi

Prihodi po osnovu poreza na plaće (zaostale uplate poreza), poreza na imovinu, domaćih poreza na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga) i ostalih poreza za Kanton Središnja Bosna, iz godine u godinu bilježe značajan pad, projicirani su u iznosu od 0,04 mil. KM u 2022., 0,02 mil. KM 2023. i 0,01 mil. KM u 2024. godini.

4.2.2. Neporezni prihodi

Neporezni prihodi kantona uključuju:

- Prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih tečajnih razlika (uključujući i vlastite prihode proračunskih korisnika)
- Naknade i pristojbe i prihodi od pružanja javnih usluga
- Novčane kazne (neporezne prirode)

Neporezni prihodi uglavnom ovise od realizacije planova rada pojedinih ministarstava i institucija, obzirom da u ovu kategoriju čine prihodi od pristojbi, naknada, prihoda pružanja javnih usluga (prihodi od vlastitih djelatnosti korisnika proračuna i vlastiti prihodi), naknada prema kantonalnim zakonima i drugim propisima itd.

Neporezni prihodi u 2022. godini projicirani su u iznosu od 18,0 milijuna KM, što predstavlja rast od 2,1 % u odnosu na projekciju za 2021. godinu. U 2023. godini rast će za 5,5 % te će iznositi 19,0 milijuna KM, dok se za 2024. godinu predviđaju u iznosu od 20,1 milijuna KM, odnosno uz međugodišnji rast od 6,2 %.

4.2.3. Ostali prihodi i primitci

Primljeni tekući transferi

Projekcije primljenih tekućih transfera u 2022. godini iznose 4,8 mil. KM, a čine ih primljeni tekući transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija, donacije i druge potpore viših razina vlasti, radi ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica pandemije koronavirusa, a koje su projicirane u iznosu od 2,0 milijuna KM. U 2023. godini projekcije se kreću na razini od 3,0 milijuna KM, odnosno 3,1 milijuna KM u 2024. godini.

Primljeni kapitalni transferi

Primljeni kapitalni transferi u razdoblju 2022. – 2024. projicirani su u iznosu od 0,2 milijuna KM godišnje, a čine ih primljeni kapitalni transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija i kapitalni transferi od ostalih razina vlasti.

Primitci od dugoročnog zaduživanja

Na poziciji *Primitci od dugoročnog zaduživanja* u 2021. godini evidentiran je primitak (prijenos neutrošenog namjenskog primitka iz kreditnih sredstava za sufinansiranje rekonstrukcije regionalnih putova Kantona u ukupnom iznosu od 12,0 mil. KM) u iznosu od 1,4 mil. KM. U 2022.

godini predviđen je primitak u iznosu od 10,0 mil. KM za saniranje manjka prihoda proračuna izazvanog pandemijom koronavirusa.

Izvršenje prihoda za 2020., procjena za 2021. godinu i projekcije poreskih i neporeznih prihoda, primitaka i financiranja KSB za razdoblje 2022. – 2024. može se vidjeti u tablici ispod.

Tablica 12: Izvršenje prihoda za 2020., procjena za 2021. godinu i projekcije poreskih i neporeznih prihoda, primitaka i financiranja KSB za razdoblje 2022. – 2024., u KM

Ekonom. kod	Opis	Ostvareno 2020.	Procjena 2021.	Projekcije		
				2022.	2023.	2024.
	PRIHODI, PRIMICI I FINANCIRANJE	203.416.289	222.246.739	208.974.967	195.797.465	206.805.387
71	PRIHODI OD POREZA	159.708.196	167.727.376	175.879.569	173.599.870	183.335.470
711	Porezi na dobit pojedinaca i poduzeća	19.001.296	24.864.786	25.812.134	27.061.441	28.376.627
712	Doprinosi za socijalnu zaštitu	0	0	0	0	0
713	Porezi na plaću i radnu snagu (zaostale uplate poreza)	53.553	91.210	26.400	10.500	8.000
714	Porez na imovinu	867.471	860.799	897.564	920.347	938.527
715	Domaći porezi na dobra i usluge (zaostale obveze na temelju poreza na promet dobara i usluga)	35.222	28.666	14.600	10.000	4.100
716	Porez na dohodak	17.600.540	20.149.245	20.890.202	21.867.604	22.905.237
717	Prihodi od neizravnih poreza	122.149.250	121.731.690	128.237.965	123.729.412	131.102.523
719	Ostali porezi	866	981	704	566	456
72	NEPOREZNI PRIHODI	16.906.437	17.602.430	17.974.464	18.966.367	20.142.553
721	Prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine i prihodi od pozitivnih tečajnih razlika	1.618.194	1.408.705	1.712.716	2.121.364	2.575.663
722	Naknade i pristojbe i prihodi od pružanja javnih usluga	11.959.363	12.460.696	12.509.748	13.015.230	13.611.471
723	Novčane kazne (neporezne prirode)	3.328.880	3.733.028	3.752.000	3.829.773	3.955.419
73	TEKUĆI TRANSFERI (TRANSFERI I DONACIJE)	24.710.483	35.251.932	4.824.515	3.011.498	3.090.650
731	Primljeni tekući transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	19.438	13.404	21.800	22.300	23.200
732	Primljeni tekući transferi od ostalih razina vlasti	24.600.038	35.156.095	4.671.500	2.836.500	2.902.000
733	Donacije	91.007	82.433	131.215	152.698	165.450
74	KAPITALNI TRANSFERI	135.071	115.632	168.000	174.252	188.700
741	Primljeni kapitalni transferi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija	134.991	115.552	155.215	161.832	175.531
742	Kapitalni transferi od ostalih razina vlasti	80	80	12.785	12.420	13.169
77	PRIHODI PO OSNOVI ZAOSTALIH OBVEZA	2.037	4.218	3.000	2.500	2.000
777	Prihodi po osnovi zaostalih obveza	2.037	4.218	3.000	2.500	2.000
81	KAPITALNI PRIMICI	1.954.065	1.545.150	10.125.418	42.978	46.013
811	Kapitalni primici od prodaje stalnih sredstava	0	40.000	40.518	42.978	46.013
813	Primici od financijske imovine	100.004	100.004	84.900	0	0
814	Primici od dugoročnog zaduživanja	1.854.061	1.405.146	10.000.000	0	0
815	Primici od kratkoročnog zaduživanja	0	0	0	0	0

4.3. Rizici ostvarenja projekcija prihoda

Srednjoročne projekcije javnih prihoda u Federaciji BiH slijede pozitivna makroekonomska očekivanja u kretanju onih agregata s kojima su u značajnoj korelaciji. Neke stavke, kako bi se očuvala fiskalna disciplina, već u osnovnom scenariju uključuju procijenjene učinke pojedinačnih visokih rizika za postizanje makroekonomskih prognoza.

Projekcije su usko povezane s pretpostavljenim trajanjem pandemije i brzinom oporavka gospodarstva, na temelju pretpostavke da će trajanje negativnih gospodarskih učinaka pandemije biti ograničeno na prvu polovicu 2021. godine, nakon čega se očekuje snažniji i brži oporavak.

Pretpostavljeni iznosi slijede važeće politike u području izravnog, neizravnog oporezivanja i doprinosa. Osim toga, značajno može utjecati na drugačiji ishod u naplati javnih prihoda: neplanirane izmjene poreznih politika, značajna odstupanja u kretanju koeficijenta raspodjele neizravnih poreznih prihoda između entiteta u odnosu na trenutno procijenjene, promjene u visini planirane otplate vanjskog duga, promjene u raspodjeli neizravnih poreznih prihoda za institucije BiH, rad porezne uprave te razvoj drugih događaja poput novih elementarnih nepogoda. Također, ističemo visok nivo rizika za projicirane primljene tekuće transfere od ostalih razina vlasti radi ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica pandemije koronavirusa.

U skladu s tim, na taj način ukazujemo na potrebu iznimnog opreza u procesu planiranja proračuna. Svaki neplanirani događaj u 2021. godini, što može znatno utjecati na pretpostavljene iznose javnih prihoda, vjerojatno će dovesti do hitne revizije projekcija prihoda, uz redovite rokove utvrđene u proračunskom kalendaru.

4.4. Manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona

Važno je voditi računa o fiskalnom okviru koncipiranom Zakonom o proračunima u Federaciji BiH da razina prihoda mora biti jednak ili veći od razine ukupnih rashoda. S tim u vezi, sve razine vlasti trebaju voditi računa o deficitu.

Na temelju ostvarene razine prihoda i primitaka (203.416.289 KM) i ostvarene razine rashoda i izdataka (201.591.644 KM) u izvršenju proračuna Kantona Središnja Bosna za 2020. godinu, ostvaren je višak prihoda nad rashodima (suficit) u iznosu od 1.824.645 KM. Ovakav financijski rezultat nastao je uglavnom zbog restriktivnije fiskalne politike Vlade na rashodovnoj strani proračuna, iako je zbog pandemije koronavirusa došlo do značajnijeg pada prihoda.

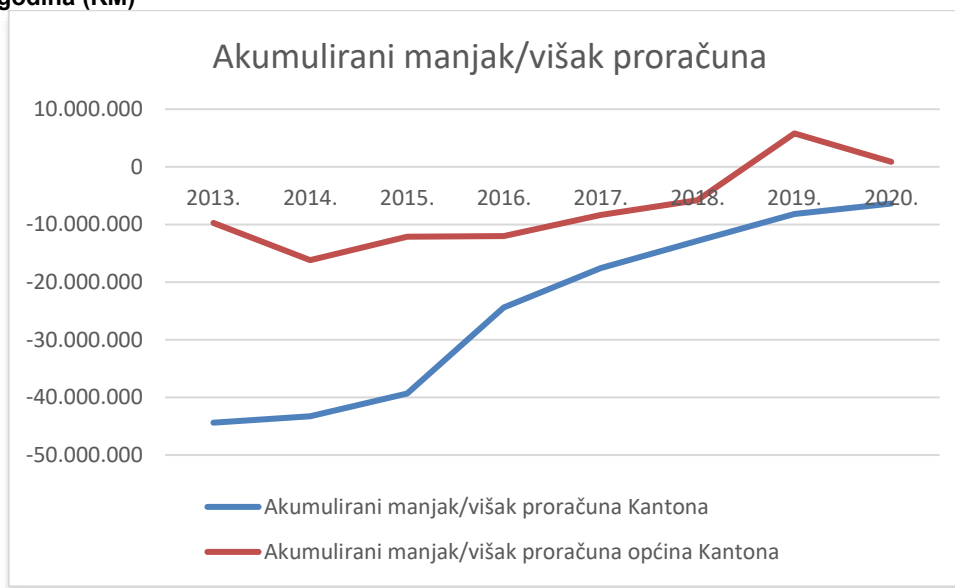
Tablica 13: Manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona u razdoblju 2018. - 2020. godina (KM)

Godina	2018.	2019.	2020.
Kanton Središnja Bosna			
Prihodi	191.089.424	215.021.462	203.416.289
Rashodi	186.370.427	210.375.310	201.591.644
Deficit/suficit	4.718.997	4.646.152	1.824.645
Općine Kantona			
Prihodi	84.609.840	93.400.308	81.647.497
Rashodi	81.881.759	83.940.692	93.023.733
Deficit/suficit	2.728.081	9.459.616	-11.376.236
Ukupno Kanton i općine Kantona			
Prihodi	275.699.264	308.421.770	285.063.786
Rashodi	268.252.186	294.316.002	294.615.377
Deficit/suficit	7.447.078	14.105.768	-9.551.591

Odgovornom fiskalnom politikom Vlade, a prvenstveno Ministarstva financija, ostvareni suficiti u proteklih sedam godina doprinijeli su znatnom smanjenju akumuliranog manjka (deficita) proračuna, koji je u 2013. iznosio 44.388.735 KM, dok u 2020. godini iznosi 6.372.040 KM¹⁰. Kretanje akumuliranog deficita proračuna Kantona i općina Kantona od 2013. do 2020. godine, prikazano je u grafikonu ispod.

¹⁰ Treba naglasiti da u ukupan iznos akumuliranog deficita proračuna nisu uključene obveze za izvršna Rješenja po pravosnažnim presudama iz prava iz radnih odnosa, koje se vode u izvanbilančnoj evidenciji, a koje s 31. 12. 2020. godine iznose 25.136.500 KM.

Grafikon 14: Akumulirani manjak/višak proračuna Kantona i općina Kantona u razdoblju 2013. - 2020. godina (KM)

5. DUG U SREDNJOROČNOM RAZDOBLJU

5.1. Stanje i projekcije duga u Kantonu Središnja Bosna

Stanje i projekcije javnog duga su od izuzetne važnosti za kreiranje fiskalnih i razvojnih politika. Zaduživanje treba biti na realnim i održivim osnovama da bi se održala stabilnost fiskalnog sustava i osigurao osnovu za razvojne inicijative. Pregled stanja i projekcija javnog duga u ovom dokumentu se temelji na podacima s kojima raspolaže Ministarstvo financija.

Cijena zaduživanja u BiH je izrazito visoka, a glavni uzrok visokih kamatnih stopa jeste visok kreditni rizik što odražava i veoma nizak kreditni rejting BiH. Agencija za ocjenu kreditnog rejtinga Standard & Poor's 28. kolovoza 2020. godine, potvrdila je Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B sa stabilnim izgledima“. Agencija Moody's Investors Service, 21. kolovoza 2020. potvrdila je Bosni i Hercegovini suvereni kreditni rejting „B3 sa stabilnim izgledima“¹¹.

Sukladno Zakonu o dugu, zaduživanju i jamstvima u Federaciji BiH (Službene novine FBiH, br: 86/07, 24/09, 44/10 i 30/16) kantoni se mogu dugoročno zadužiti ukoliko u vrijeme dugoročnoga zaduženja iznos servisiranja duga za ukupan unutarnji i vanjski dug i jamstva koji dopijeva u svakoj narednoj godini uključujući i servisiranje za predloženo novo zaduženje i sve zajmove za koje su izdana jamstva kantona ne prelazi 10 % prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Servisiranje duga Kanton Središnja Bosna u 2021. godini za kredite i jamstva iznosi 2,8 % prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini, koji su u 2020. godini iznosili 201,5 mil. KM.

5.1.1. Nastanak kreditnog zaduženja i kreditni uvjeti

Kanton Središnja Bosna u 2014. godini zadužio u iznosu od 10 mil. KM za saniranje deficita kod konzorcija Intesa Sanpaolo i UniCredit banke, uz kamatnu stopu 6,5 % + šestomjesečni EURIBOR¹² fluktuirajući na godišnjoj razini, rok otplate 84 mjeseca, uz grace razdoblje od 12 mjeseci i naknadu za obradu kredita od 0,75 % od iznosa kredita, jednokratno.

Ugovor o kreditnom zaduženju Kantona Središnja Bosna s Federacijom BiH iz sredstava dodatnog financiranja po IV Stand by aranžmanu Međunarodnog monetarnog fonda, potpisan je 20. listopada 2014. godine. Kredit u iznosu od 3.816.000,00 KM, služi kao potpora proračunu, s rokom otplate od 5 godina, grace razdobljem od 3 godine i kamatnom stopom od 1,08 %¹³ na godišnjoj razini.

Ugovor o kreditu između Razvojna banka Federacije BiH i Kantona Središnja Bosna potpisan je 19. rujna 2015. godine u iznosu od 1,4 mil. KM, za financiranje projekta izgradnje regionalnog puta R443a: Kreševo – Lepenica, dionica Resnik (spoj s R443 Kreševo) – Volujak, duljine L = 1,6 km), na rok otplate od 84 mjeseca, grace razdobljem od 12 mjeseci i kamatnom stopom od 4 %.¹⁴ Vlada Kantona je s Kantonalnim ravnateljstvom za ceste sklopila ugovor u kome je definirano da se Kanton zadužuje za cjelokupan iznos, od čega iznos glavnice od 600.000,00 KM, s pripadajućim kamatama i ostalim troškovima preuzima kao kreditnu obvezu Kantonalno ravnateljstvo za ceste.

Vlada Kantona Središnja Bosna zadužila se u rujnu i listopadu 2016. godine u iznosu od 12 mil. KM, za isplate prema izvansudskim nagodbama o podmirenju obveza iz izvršnih sudskih presuda, zaposlenicima u školstvu, oblasti unutarnjih poslova i pravosudnim institucijama te za naknade odvjetničkim kućama.

Ovaj kredit realiziran je kroz tri kreditna aranžmana i to:

- Intese SanPaolo banci d.d. u iznosu od 6 mil. KM, uz rok otplate od 60 mjeseci, grace razdoblje 12 mjeseci (uključen u rok otplate), kamatna stopa 3,57 % (EKS 3,74 %) na godišnjoj razini i naknada za obradu kredita 0,47 %.

¹¹ „B“, „B3“, Spekulativna kreditna sposobnost, visok kreditni rizik.

¹² Euribor (euro interbank offered rate) je referentna kamatna stopa koja se utvrđuje na europskom međubankarskom tržištu. Utvrđuje se dnevno kao prosječna stopa po kojoj reprezentativne banke međusobno daju u zajam neosigurana novčana sredstva. 6-mjesečni euribor je negativan i trenutačno iznosi -0.515 %.

¹³ Kamatna stopa je promjenljiva, koju određuje MMF za SDR

¹⁴ Efektivna kamatna stopa iznosi 4,36 %, na dan donošenja Odluke o odobravanju kredita.

- UniCredit banci d.d. u Iznosu od 4 mil. KM, rok otplate 60 mjeseci, grace razdoblje 12 mjeseci (uključen u rok otplate), kamatna stopa 4,25 % (EKS 4,33 %) na godišnjoj razini i naknada za obradu kredita 0,20 %.
- UniCredit banci d.d. u Iznosu od 2 mil. KM, rok otplate 72 mjeseca, grace razdoblje 12 mjeseci (uključen u rok otplate), kamatna stopa 4,20 % (EKS 4,26 %) na godišnjoj razini i naknada za obradu kredita 0,20 %.

Sabor Kantona je na 29. sjednici održanoj 17. travnja 2018. donio Odluku o dugoročnom kreditnom zaduženju Kantona Središnja Bosna u iznosu od 12 mil. KM kod Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine za sufinansiranje rekonstrukcije regionalnih putova. Projekti rekonstrukcije regionalnih putova Kantona Središnja Bosna mogu se vidjeti u tablici ispod.

Tablica 15: Projekti rekonstrukcije regionalnih putova Kantona Središnja Bosna, u KM

R.b.	Naziv projekta	Vrijedn. Investicije (KM)	Kredit Kantonalna direkcija (KM)	Kredit KSB (KM)	Ukupno (KM)
1	Izgradnja region. puta R439, Novi Travnik – Gornji Vakuf/Uskoplje dionica P Luka – Bistrica L= 12 km	6.000.000	2.000.000	4.000.000	6.000.000
2	Izgradnja region. puta R413a, Dolac – Han Bila – Ovnak, dionica Gostunj – Mosor – Guča Gora - Han Bila, L= 7 km	5.000.000	1.700.000	3.300.000	5.000.000
3	Rekonstrukcija R443: Kiseljak – Kreševo-Tarčin, dionica. km 2+500 – km 6+000, L=3,5 km.	2.500.000	850.000	1.650.000	2.500.000
4	Sanacija asfaltnog sloja na R437: Fojnica – Dusina, dionica Bakovići - Gojevići, L=3 km	700.000	200.000	500.000	700.000
5	Sanacija asfaltnog sloja na R438: Gromiljak – Fojnica, L=7 km.	1.000.000	350.000	650.000	1.000.000
6	Rekonstrukcija R413b: Gostilj – Dobretići – Jajce, dionica Veliki Do – Kuprešani, L=0,6 km+1,2 km =1,8 km	1.400.000	400.000	1.000.000	1.400.000
7	Rekonstrukcija R653: Kačuni – Lugovi – Moštre, dionica Lugovi L=500 m	500.000	200.000	300.000	500.000
8	Rekonstrukcija R654: Kačuni – Fojnica, dionica st. km 1+700 do km 3+400, L=1,5 km	900.000	300.000	600.000	900.000
	Ukupno: (36,3 km)	18.000.000	6.000.000	12.000.000	18.000.000

Uvjeti za kreditna sredstva Razvojne banke F BiH su: rok otplate 12 godina, grace razdoblje do siječnja 2019. godine, kamatna stopa 2,5 % na godišnjoj razini i troškovi obrade kredita 0,3 %. Vrijeme amortizacije kapitalne investicije je 25 godina uz stopu amortizacije od 4 % godišnje.

Sabor Kantona je 29. listopada 2015. donio Odluku o prihvaćanju zaduženja prema ugovoru o zajmu između Bosne i Hercegovine i Europske banke za obnovu i razvoj, te Bosne i Hercegovine i Razvojne banke Vijeća Europe¹⁵, za projekt Izgradnja Regionalnog vodovoda „Plava voda“ u ukupnom iznosu od 7.700.000,00 EUR-a. Ukupno zaduženje sastojalo bi se od zaduženja u iznosu od 3.850.000,00 EUR-a na osnovu kredita Europske banke za obnovu i razvoj i zaduženja u iznosu od 3.850.000,00 EUR-a na osnovu kredita Razvojne banke Vijeća Europe.

Uvjeti za kreditna sredstva EBRD-a su: rok otplate 15 godina, grace razdoblje 3 godine, kamatna stopa 1 % + šestomjesečni EURIBOR, jednokratna provizija 1 % na iznos glavnice i provizija na neiskorišten raspoloživi iznos zajma 0,5 % godišnje.

Uvjeti za kreditna sredstva CEB-a su: rok otplate do 20 godina, grace razdoblje do 5 godina, kamatna stopa bit će fiksna, posebno za svaku tranšu povlačenja, a ovisit će o valuti plaćanja svake tranše kredita, o iznosu svake tranše, kao i razdoblju otplate.

Sudjelovanje pojedinih subjekata u povratu ukupnog kreditnog zaduženja, u iznosu od 22.000.000,00 EUR, je kako slijedi:

- Fond za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine 5.500.000,00 EUR ili 25,00 %
- Zeničko-dobojski kanton 3.850.000,00 EUR ili 17,50 %
- Grad Zenica / JKP 7.621.000,00 EUR ili 34,64 %
- Kanton Središnja Bosna 1.650.000,00 EUR ili 7,50 %
- Općina Novi Travnik / JKP 1.276.000,00 EUR ili 5,80 %
- Općina Vitez / JKP 757.000,00 EUR ili 3,44 %

¹⁵ Realizacija kredita se očekuje do kraja 2020. godine.

– Općina Busovača / JKP
Ukupno

1.346.000,00 EUR ili 6,12 %
22.000.000,00 EUR ili 100,00 %.

Međusobna prava i obveze subjekata koji sudjeluju u povratu i krajnjih korisnika kreditnih sredstava uređuju se posebnim ugovorima.

5.1.2. Izdana jamstva

Kanton Središnja Bosna je 25. 3. 2009. godine izdao Jamstvo¹⁶ br. 01/09 općini Kiseljak na kredit u iznosu 4.995.149,00 EUR (9.769.662,27 KM, što čini 100 % iznosa kredita) za financiranje Projekta izgradnje vodovoda Fojnica – Kiseljak i kanalizacijskog kolektora Lepenica – Kiseljak. Kreditor je Bank AustriaCreditanstalt AG – Beč, rok otplate kredita je 12 godina uz grejs-razdoblje od 4,5 godina i kamatnu stopu od 0 %, a krajnji rok dospijeca garancije je 1. 1. 2024. godine. U svibnju 2020. godine Općina Kiseljak potpisala je s Federalnim ministarstvom financija Aneks 1 Ugovora o reprogramiranju plana otplate, kojim je otplatno razdoblje produljeno do 31. 10. 2025. a mirovanje u otplati glavnice je 2 godine, u razdoblju od 1. 1. 2020. do 31. 12. 2021. godine.

Vlada Kantona Središnja Bosna je 17. kolovoza 2012. godine, donijela Odluku o izdavanju Jamstva Kantonalnom ravnateljstvu za ceste Kantona Središnja Bosna za kredit kod Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine, namijenjen za rekonstrukciju regionalne cestovne infrastrukture. Kredit je u iznosu 2 mil. KM, rok otplate kredita je 6 godina (72 mjeseca), u jednakim ratama uz grejs-razdoblje od 3 mjeseca i kamatnu stopu od 5 % (EKS 5,47 %), troškove obrade kredita od 1 %, a zadnja rata dospijeva 28. 2. 2019. godine.

Sabor Kantona Središnja Bosna je na 31. sjednici održanoj 3. 7. 2018. godine, donio Odluku o davanju suglasnosti na Odluku o izdavanju jamstva Kantonalnom ravnateljstvu za ceste za osiguranje kredita kod Razvojne banke Federacije Bosne i Hercegovine namijenjenog za rekonstrukciju regionalne putne infrastrukture. Kredit je u iznosu 6 mil. KM, rok otplate 12 godina, grace razdoblje do siječnja 2019. godine, kamatna stopa 2,5 % na godišnjoj razini i troškovi obrade kredita 0,3 %. Vrijeme amortizacije kapitalne investicije je 25 godina uz stopu amortizacije od 4 % godišnje.

Vlada Kantona Središnja Bosna je 30. kolovoza 2018. godine, donijela Odluku o izdavanju Jamstva Kantonalnom zavodu za javno zdravstvo Kantona Središnja Bosna za osiguranje kredita kod Raiffeisen banke d.d. Sarajevo, namijenjen za rekonstrukciju i adaptaciju objekta za smještaj Zavoda za javno zdravstvo. Kredit je u iznosu 800.000 KM, rok otplate kredita je 10 godina, mjesečni iznos anuiteta 7.654,59 KM i kamatnu stopu od 2,81 % (EKS 2,88 %) godišnje, a zadnja rata dospijeva 30. 4. 2029. godine. Sabor Kantona Središnja Bosna je na 2. sjednici održanoj 22. 1. 2019. godine, dao suglasnost na Odluku Vlade o izdavanju jamstva, broj 01-02-696/2018 od 3. 9. 2018. godine.

5.1.3. Stanje i projekcije duga u razdoblju od 2020. do 2024. godine

Ukupan dug u Kantonu Središnja Bosna na dan 31. 12. 2020. godine iznosio je 27,0 mil. KM, koji se odnosi na unutarnje dugoročne postojeće kredite (Konzorcij Intesa Sanpaolo i UniCredit banka, Razvojna banka Federacije BiH, Intesa Sanpaolo Banka d.d. BiH, UniCredit Bank i Europska banka za obnovu i razvoj) i ostale dugoročne obveze (Porsche Leasing d.o.o. Sarajevo - financijski leasing i Mes d.o.o. Zenica (za nabavu postrojenja za infektivni otpad).

Izdana jamstva i Obaveze za pravosnažne presude i izvršna Rješenja koja se vode izvanbilančno, nisu uključena u ukupno stanje zaduženosti, a ukupno iznose 36,8 mil. KM i predstavljaju potencijalne obveze Kantona.

31. 12. 2020. godine ukupni *dug općina Kantona* iznosio je 24,6 mil. KM, od čega na dugoročne obveze (kredite, zajmove i ostale dugoročne obveze) odnosi 24,0 mil. KM, a 0,5 mil. KM na dugoročna razgraničenja.

Stanje ukupnog (konsolidiranog) duga u Kantonu i općinama Kantona na dan 31. 12. 2020. godine je 51,6 mil. KM, od toga se na dugoročne obveze odnosi 51,1 mil. KM i 0,5 mil. KM na dugoročna razgraničenja.

¹⁶ Izdana jamstva nisu uključena u ukupno stanje zaduženosti, obzirom da ne predstavljaju dug Kantona, već potencijalni dug, koji će biti plaćen u slučaju neizmirenja obaveza od strane krajnjih korisnika.

Smanjenje ukupnog stanja duga u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu posljedica je prvenstveno redovitog izmirenja obveza po postojećim kreditima u iznos od 5,6 mil. KM i raznih dugoročnih obveza (Porsche Leasing d.o.o. Sarajevo i Mes d.o.o. Zenica) u iznosu od 0,5 mil. KM.

Grafikon 9: Stanje duga i potencijalnih obveza Kantona Središnja Bosna u 2020. godini

Do kraja 2022. godine predviđeno je novo kreditno zaduženje u iznosu od 10,0 mil. KM kod domaćih komercijalnih banaka uz rok otplate od 7 godina i grace razdoblje od 12 mjeseci, za saniranje deficita izazvanog pandemijom koronavirusa. U projekcijama za 2022. godinu predviđa se povećanje novog kreditnog zaduženja (stanja duga) za 7,5 mil. KM ili za 23,7 % u odnosu na planirano zaduženje u 2021. godini. U 2023. godini projicirano je smanjenje zaduženosti za 3,5 mil. KM, (8,9 %) u odnosu na 2022. godinu, dok je u 2024. godini projicirano daljnje smanjenje zaduženosti za 4,6 mil. KM (12,7 %) u odnosu na 2023. godinu.

Projekcije stanja duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju 2021. - 2024. godina, prikazane su u tablici ispod.

Tablica 16: Stanje i projekcije stanja duga Kantona Središnja Bosna u razdoblju 2020. - 2024. godina, u KM

Opis	Kreditor		Stanje	Plan	Projekcija	Projekcija	Projekcija	
			2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	
Postojeći krediti, od čega	Unutarnji dugoročni	Konzorcij Intesa Sanpaolo i UniCredit banke - UniCredit Bank (5 mil. KM)	Glavnica	416.667	0	0	0	0
			Kamate i ostali troš.	7.121	0	0	0	0
		Konzorcij Int. Unic. - Intesa Sanpaolo (5 mil. KM)	Glavnica	1.249.992	1.249.992	0	0	0
			Kamate i ostali troš.	571.741	571.741	0	0	0
		Razvojna banka F BiH (1,4 mil. KM)	Glavnica	427.800	194.472	0	0	0
			Kamate i ostali troš.	16.389	3.560	0	0	0
		Intesa Sanpaolo Banka d.d. BiH (6 mil. KM)	Glavnica	1.125.000	0	0	0	0
			Kamate i ostali troš.	15.996	0	0	0	0
		UniCredit Bank (4 mil. KM)	Glavnica	833.333	0	0	0	0
			Kamate i ostali troš.	15.910	0	0	0	0
		UniCredit Bank (2 mil. KM)	Glavnica	733.333	333.333	0	0	0
			Kamate i ostali troš.	28.953	6.293	0	0	0
		Razvojna banka F BiH (12 mil. KM)	Glavnica	10.086.946	9.043.462	7.999.978	6.956.494	5.913.010
			Kamate i ostali troš.	1.229.830	989.628	775.513	587.485	425.079
Europska banka za obnovu i razvoj (9,22 mil. KM)	Glavnica	9.208.929	9.088.095	8.629.866	7.801.216	6.686.757		
	Kamate i ostali troš.	464.558	414.794	355.924	292.265	220.555		
Novi dug - projekcije	Unutarnji dugoročni	Razvojna banka Vijeća Europe (9,22 mil. KM)	Glavnica	0	9.220.956	9.220.956	9.220.956	9.220.956
			Kamate i ostali troš.	0	544.505	543.278	534.609	492.632
	Unutarnji dugoročni	Komercijalna banka u BiH (10 mil. KM)	Glavnica	0	0	10.000.000	9.166.672	7.500.016
			Kamate i ostali troš.	0	0	1.899.973	1.353.283	887.986
Ukupno glavnica				24.082.000	29.130.311	35.850.800	33.145.338	29.320.739
Ukupno kamate				2.350.498	2.530.521	3.574.688	2.767.641	2.026.252
Ukupno krediti				26.432.499	31.660.832	39.425.488	35.912.980	31.346.991
Ostale dugoročne obveze	Unutarnji dugoročni	Porsche Leasing d.o.o. Sarajevo - financijski leasing (2,177 mil. KM) Mes d.o.o. Zenica (za nabavu postrojenja za infektivni otpad; 0,424 mil. KM)		600.740	221.325	0	0	0
Ukupno krediti, ostale dugoročne obveze i kratkoročni dug				27.033.238	31.882.157	39.425.488	35.912.980	31.346.991
Izdana jamstva	Inozemni	Općina Kiseljak - Bank Austria Creditanstalt AG - Beč (9,769 mil. KM)	Glavnica	5.210.414	5.210.414	3.907.810	2.605.207	1.302.603
			Kamate i ostali troš.	67.771	28.375	5.863	0	0
	Unutarnji dugoročni	Kantonalno ravnateljstvo za ceste Kantona Središnja Bosna - Razvojna banka Federacije BiH (2 mil. KM)	Glavnica	0	0	0	0	0
			Kamate i ostali troš.	0	0	0	0	0
		Kantonalno ravnateljstvo za ceste Kantona Središnja Bosna - Razvojna banka Federacije BiH (6 mil. KM)	Glavnica	5.043.484	4.521.748	4.000.012	3.478.276	2.956.540
			Kamate i ostali troš.	614.929	494.827	387.769	293.755	212.547
Zavod za javno zdravstvo Kantona Središnja Bosna - Raiffeisen BANK d.d. BiH (0,8 mil. KM)	Glavnica	682.881	609.934	534.910	457.751	378.396		
	Kamate i ostali troš.	84.729	66.475	50.297	36.255	24.409		
Drugo	Unutarnji	Obaveze za pravosnažne presude i izvršna Rješenja (izvanbilančna evidencija)	Glavnica	25.136.500	23.090.182	20.956.807	18.857.638	16.654.223
Ukupno potencijalne obveze				36.840.707	34.021.955	29.843.468	25.728.881	21.528.718

5.2. Servisiranje duga Kantona Središnja Bosna

Obveze po postojećim i novim kreditima Kantona Središnja Bosna dane su u tablici 17., a potencijalne obveze Kantona po jamstvima u tablici 18. Treba naglasiti, da ukupnim obvezama treba pridodati i obaveze za pravosnažne sudske presude i izvršna Rješenja iz radnih prava, koja s 31. 12. 2020. godinu samo za glavnicu iznose 25,1 mil. KM.

Tablica 17: Obveze Kantona Središnja Bosna po kreditima u razdoblju 2020. - 2024. godina, u KM

Opis	Kreditor		Plan		Projekcija		Projekcija	
			2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	
Postojeći dug	Konzorcij Intesa Sanpaolo i UniCredit banke - UniCredit Bank (5 mil. KM)	Glavnica	833.333	416.667	0	0	0	
		Kamata i ost. troš.	52.482	7.121	0	0	0	
	Konzorcij Int. Unic. - Intesa Sanpaolo (5 mil. KM)	Glavnica	833.328	416.696	0	0	0	
		Kamata i ost. troš.	48.386	5.002	0	0	0	
	Razvojna banka Federacije BiH (1,4 mil. KM)	Glavnica	233.328	233.328	194.472	0	0	
		Kamata i ost. troš.	22.230	12.829	3.560	0	0	
	Intesa Sanpaolo Banka d.d. BiH (6 mil. KM)	Glavnica	1.500.000	1.125.000	0	0	0	
		Kamata i ost. troš.	67.466	15.996	0	0	0	
	UniCredit Bank (4 mil. KM)	Glavnica	1.000.000	833.333	0	0	0	
		Kamata i ost. troš.	57.361	15.910	0	0	0	
	UniCredit Bank (2 mil. KM)	Glavnica	400.000	400.000	333.333	0	0	
		Kamata i ost. troš.	39.167	22.660	6.293	0	0	
	Razvojna banka Federacije BiH (12 mil. KM)	Glavnica	1.043.484	1.043.484	1.043.484	1.043.484	1.043.484	
		Kamata i ost. troš.	267.040	240.202	214.115	188.028	162.405	
Europska banka za obnovu i razvoj (9,22 mil. KM)	Glavnica	8.018	120.833	458.229	828.650	1.114.459		
	Kamata i ost. troš.	47.281	49.764	58.871	63.659	71.710		
Projekcije novog duga	Razvojna banka Vijeća Europe (9,22 mil. KM)	Kamata i ost. troš.	0	197	1.227	8.670	41.976	
		Glavnica	0	0	0	833.328	1.666.656	
	Komercijalna banka u BiH (10 mil. KM)	Kamata i ost. troš.	0	0	384.485	546.690	465.298	
Glavnica		0	0	0	0	0		
UKUPNO	Glavnica	5.851.492	4.589.341	2.029.519	2.705.462	3.824.599		
	Kamata i ost. troš.	601.414	369.682	668.550	807.046	741.389		
	Ukupno	6.452.905	4.959.023	2.698.069	3.512.508	4.565.989		

Tablica 18: Potencijalne obveze Kantona Središnja Bosna po izdanim jamstvima u razdoblju 2020. - 2024. godina, u KM

Opis	Kreditor		Plan		Projekcija		Projekcija	
			2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	
Jamstva	Općina Kiseljak - Bank Austria Creditanstalt AG - Beč (9,769 mil. KM)	Glavnica	0	0	1.302.603	1.302.603	1.302.603	
		Kamata i ost. troš.	56.280	39.396	22.512	5.863	0	
	Kantonalno ravnateljstvo za ceste Kantona Središnja Bosna - Razvojna banka Federacije BiH (2 mil. KM)	Glavnica	521.736	521.736	521.736	521.736	521.736	
		Kamata i ost. troš.	133.520	120.101	107.058	94.015	81.208	
	Zavod za javno zdravstvo Kantona Središnja Bosna - Raiffeisen BANK d.d. BiH (0,8 mil. KM)	Glavnica	70.928	72.947	75.023	77.159	79.355	
		Kamata i ost. troš.	20.273	18.254	16.178	14.042	11.846	
UKUPNO	Glavnica	592.664	594.683	1.899.363	1.901.498	1.903.695		
	Kamata i ost. troš.	210.073	177.752	145.748	113.919	93.053		
	Ukupno	802.737	772.435	2.045.111	2.015.418	1.996.748		